

Kiva päivä päiväkodissa! Lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen tukeminen
Integroiva kirjallisuuskatsaus

Hanna Hilli

Opinnäytetyö

Joulukuu 2018

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Sosiaalialan koulutusohjelma, ylempi AMK

Perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen

Tekijä(t) Hilli, Hanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Joulukuu 2018
	Sivumäärä 69	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Kiva päivä päiväkodissa! Lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen tukeminen Integroiva kirjallisuuskatsaus		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan, ylempi AMK. Perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen		
Työn ohjaaja(t) Timo Hintikka, Asta Suomi		
Toimeksiantaja(t) Norlandia päiväkodit		
Tiivistelmä <p>Lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen tukeminen on hyvin tärkeää varhaiskasvatuksessa, koska nämä taidot auttavat lapsia toimimaan sujuvasti päiväkodin arjessa, kuten myös sen ulkopuolella, esimerkiksi kotona ja harrastuksissa. Tutkimuksen tarkoituksena oli lisätä varhaiskasvattajien tietämystä erilaisista lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen tukemismenetelmistä. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, miten varhaiskasvattaja tukee lapsia sosiaalisissa ja tunnetaidoissa. Aineiston hankintamenetelmänä oli integroiva kirjallisuuskatsaus. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkimuksen tulosten mukaan varhaiskasvattajilla oli monia keinoja tukea lapsia sosiaalisissa- ja tunnetaidoissa. Varhaiskasvattajan käyttämällä pedagogiikalla oli suuri merkitys lapsen sosiaaliseen kehitykseen, joka piti sisällään niin positiiviset ihmissuhteet kuin leikin ja ympäristön. Myös leikillä ja erilaisilla valmiilla ohjelmilla oli merkitystä lapsen sosiaalisten taitojen tukemiseen. Ohjelmat olivat esimerkiksi erilaisia interventio-ohjelmia ja taideohjelmia. Tulosten mukaan lasten tunnetaitojen kehitykseen varhaiskasvattaja pystyi vaikuttamaan erilaisten ikä- ja kehitystason huomioonottavien ohjelmien avulla, myös varhaiskasvattajan omat tunnetaidot olivat tärkeässä roolissa.</p> <p>Tuloksista voitiin päätellä, että varhaiskasvattajilla on erilaisia ohjelmia oman työn tukena tukiessaan lapsia sosiaalisissa- ja tunnetaidoissa. Varhaiskasvattajan pedagogiikalla ja omilla tunnetaidoilla sekä leikillä on suuri merkitys, kuinka hänen ryhmän lapset toimivat ja tulevat toimeen sosiaalisissa tilanteissa ja tilanteissa, joissa tarvitaan tunnetaitoja.</p>		
Avainsanat (asiasanat) sosiaalinen kehitys, sosiaalisten taitojen tukeminen, tunteiden säätely, tunnetaitojen tukeminen, varhaiskasvatus		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Hilli, Hanna	Type of publication Master's thesis	Date December 2018 Language of publication: Finnish
	Number of pages 69	Permission for web publication: x
Title of publication A Nice Day at Kindergarten! Supporting Children's Social and Emotional Skills An Integrated Literature Review		
Degree programme Master's Degree Programme in Social Services		
Supervisor(s) Timo Hintikka, Asta Suomi		
Assigned by Norlandia Kindergartens		
Abstract <p>It is important to support children's social and emotional skills in early childhood education, because these skills help children to get along in kindergarten and outside it, for example, at home and in hobbies. The purpose of the study was to increase early childhood educators' knowledge of different kinds of methods to support children's social- and emotional skills. The aim was to examine how early childhood educators support children's social- and emotional skills. The data collection method was an integrated literature review. The data were analysed by using a theory-linked content analysis.</p> <p>According to the results, early childhood educators could support children's social- and emotional skills in a variety of ways. The pedagogical strategies that early childhood educators used to support children's social development also seemed to have great significance. These pedagogical strategies consisted of three elements: positive relationships, play and environment. Play and different kinds of programs were also meaningful in supporting children's social skills. Such programs were, for example, different kinds of preventive intervention programs and art programs. According to the results, there were many programs that early childhood educators could use to help children in their emotional skills as long as the program was appropriate regarding the age and developmental level of the children. In addition, the teachers' own emotional skills were in an important role.</p> <p>In conclusion, early childhood educators had different kinds of programs supporting their own work when they supported children's social- and emotional skills. The educators' pedagogical approaches and emotional skills had a great significance to how the children behaved and got along in social situations and situations that required emotional skills.</p>		
Keywords/tags (subjects) Social development, Supporting social skills, Emotion regulation, Supporting emotional skills, Early childhood education		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1 Johdanto	3
2 Lapsen sosiaalisen kehitys	5
2.1 Kiintymyssuhde ja vertaissuhde	6
2.2 Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot	10
2.3 Sosiaalinen kompetenssi ja sosiaalisen tiedonkäsittely	13
2.4 Leikki tukee lasten sosiaalisia ja tunnetaitoja.....	16
3 Lapsen tunteiden säätely ja varhainen vuorovaikutus	19
3.1 Varhainen vuorovaikutussuhde tunteiden säätelyn perustana	19
3.2 Tunteiden säätely lapsuudessa	22
4 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	25
4.1 Tutkimuksen toteutus	26
4.1.1 Integroiva kirjallisuuskatsaus	26
4.1.2 Aineiston hankinta.....	28
4.1.3 Aineiston analyysi	31
5 Tutkimustuloksia	34
5.1 Sosiaalisten taitojen tukeminen	35
5.2 Tunnetaitojen tukeminen	40
6 Pohdinta	43
6.1 Opinnäytetyön toteuttamisen arviointia, luotettavuus ja eettisyys	43
6.2 Pohdintaa tutkimustuloksista	45
6.2.1 Sosiaalisten taitojen tukeminen	46
6.2.2 Tunnetaitojen tukeminen.....	49
6.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset.....	53

Lähteet:	57
-----------------------	-----------

Liitteet	62
-----------------------	-----------

LIITE 1. Tiedonhaku.....	62
--------------------------	----

LIITE 2. Luettelo tutkimusartikkeleista	67
---	----

Kuviot

Kuvio 1. Sosiaalinen kompetenssi koostuu monesta eri taidosta.....	14
--	----

Kuvio 2. Tiedonhakuprosessi.....	31
----------------------------------	----

Kuvio 3. Esimerkki aineiston analyysistä.....	33
---	----

Taulukot

Taulukko 1. Lapsen kiintymyssuhde.....	8
--	---

1 Johdanto

Lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen tukeminen nousee esiin uudessa varhaiskasvatuslaissa ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet-asiakirjassa. Uusi varhaiskasvatuslaki ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet-asiakirja ohjaavat varhaiskasvattajien työtä ja ne velvoittavat panostamaan ja huolehtimaan jokaisen lapsen sosiaalisten ja tunnetaitojen tukemisesta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kirjoitetaan, että lapsella on oikeus muun muassa käsitellä tunteita ja ristiriitoja, ja oikeus ryhmään kuulumiseen ja yhteisöllisyyteen. Siinä kirjoitetaan myös, että lapset oppivat, kasvavat ja kehittyvät vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Lasten oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Oppimisessa yhdistyy tunteet, toiminta, tiedot, taidot, ajattelu, aistihavainnot ja keholliset kokemukset. Lapset oppivat parhaiten koikiessään olonsa turvalliseksi, tähän auttavat myönteiset vuorovaikutussuhteet ja tunnekokemukset. Oppimista tapahtuu muun muassa, kun lapset tarkkailevat ympäristöään ja jäljittelevät toisiaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 19–20.

Varhaiskasvatuslaissa ja-suunnitelmassa kirjoitetaan, että lapset oppivat leikin ja liikumisen avulla, kuin myös taiteisiin perustuvassa toiminnassa sekä itseään ilmaisten, ja tehden erilaisia työtehtäviä sekä tutkien asioita. Keskeistä lapsen oppimiselle ja osallisuuteen on myös vertaisryhmään ja yhteisöön kuuluminen. Henkilöstön tuki ja ohjaus on lapsen oppimiselle oleellista. Myös leikin avulla varhaiskasvatusikäiset oppivat monia taitoja ja tietoja. Lapset oppivat säätlemään tunteitaan leikkiessään ryhmässä ja leikki kasvattaa yhteisöllisyyttä sekä myönteinen tunneilmasto vahvistuu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 38–39; Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§.)

Lapsen sosiaaliseen kehitykseen vaikuttavat niin kiintymyssuhde, joka pohjautuu varhaiseen vuorovaikutukseen sekä vertaissuhteet (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 46). Lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät kasvatuksen ja kokemuksen

kautta (Keltikangas-Järvinen 2010, 18; Lindon 2011, 20). Sosiaalinen kompetenssi rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa ja on laadultaan ympäristöihin reagoiva ja muuntuva (Poikkeus 2011, 86; Neitola 2013, 101, 104). Kielen kehitys mahdollistaa uudenlaisen sosiaalisen kanssakäymisen, silloin lapsi käynnistää innokkaasti rooli- ja mielikuvitusleikkejä yhdessä toisten lasten kanssa. Iän myötä lapsi pysyy paremmin ja paremmin kuvaamaan ja hahmottamaan ympäristön tapahtumia kielellisesti. Lapsen sosiaalinen kompetenssi monipuolistuu ja laajenee kolmen ja kuuden ikävuoden välillä. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen H., Lyytinen P., Pulkkinen & Ruoppila 2015, 62.) Lapsen sosiaaliseen kehitykseen kuuluu myös sosiaalisen tiedonkäsittelyn kehitys (Nurmi ym. 2015, 63–64).

Kasvun ja kehityksen myötä varhaisen vuorovaikutuksen varassa toimiva tunteiden säätely keinot muuttuvat (Kokkonen 2010, 95). Kolmannen ikävuoden jälkeen lapsella alkaa tapahtua nopeaa kehitystä tunteiden säätelyssä. Kielellisten taitojen kehityksellä on tässä suuri rooli. (Aro 2011, 25; Lindon 2011, 10; Nummenmaa 2010, 174–175.) Teoriatiedot auttavat varhaiskasvattajaa laajentamaan tietämystään lasten sosiaalisista ja tunnetaidoista ja ne auttavat varhaiskasvattajaa tiedostamaan, kuinka tärkeää työtä on huolehtia jokaisen oman ryhmän lapsen sosiaalisten ja tunnetaitojen tukemisesta.

Leikin tärkeys lapsen sosiaalisten ja tunnetaitojen tukemiselle jokaisen varhaiskasvattajan tulee ymmärtää ja tiedostaa. Leikissä kehittyvät lapsen sosiaaliset ja kognitiiviset taidot kuin persoona sekä emotionaalinen puoli. Leikissä lapsi oppii myös luottamaan itseensä ja omiin kykyihinkin, se opettaa arvoja, tunteiden hallintaa, moraalialia ja sosiaalista vuorovaikutusta. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 66–71.)

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä varhaiskasvattajien tietoperustaa lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen kehityksestä, sekä lisätä tietämystä erilaisista menetelmistä ja keinoista, joilla he voivat tukea lapsia sosiaalisissa ja tunnetaidoissa päiväkodin arjessa. Lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen tukemismenetelmistä on tehty tutkimuksia muun muassa Amerikkalaisia ja Australialaisia. Opinnäytetyöni tutkimuksessa käytän kansainvälisiä tutkimusartikkeleita, koen että niistä löydettyjä tietoja voidaan soveltaa hyvin Suomalaiseen varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyön aineisto on hankittu

käyttäen integroivaa kirjallisuuskatsausta aineistonhankintamenetelmänä. Tämä aineisto on analysoitu teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Opinnäytetyöni toimeksiantaja on Norlandia päiväkodit. Opinnäytetyöni on onnistunut, jos yksikin varhaiskasvattaja saa siitä lisää tietämystä, ohjeistusta, vinkkejä ja varmuutta omaan työhönsä lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen tukijana. Varhaiskasvattajana uskon, että opituilla sosiaalisilla ja tunnetaidoilla lapset tulevat toimeen toistensa ja aikuisten kanssa päiväkodissa ja sen ulkopuolella nyt, mutta opituilla taidoilla on myös kauaskantoisempia vaikutuksia lapsen nuoruuteen ja aikuisuuteen.

2 Lapsen sosiaalisen kehitys

Lapsen kehityksen osa-alueet ovat: fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kehitys, holistinen näkemys pitää sisällään lapsen aistitoiminnot ja motoriikan, tunne-elämän, kognitiiviset toiminnot, kielen, leikin ja leikkitaidot, oman toiminnan ohjauksen, itsesäätelyn, sosiaaliset taidot ja vuorovaikutuksen (Koivunen & Lehtinen 2015, 141). Sosiaalista kehitystä on siis vaikea erottaa lapsen muusta kehityksestä, persoonallisuuden kehityksestä, ajatteluntaidoista, tunne-elämän kehityksestä, turvallisuuden tunteen vakiinnuttamisesta, koska kaikella näillä on yhteys lapsen toverisuhteiden ja vuorovaikutussuhteiden kehitykseen (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 116).

Lapsen sosiaalista kehitystä käsitellään opinnäytetyössä brittiläinen psykiatri ja psykoanalytikko John Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian sekä kiintymyssuhteen ja vertaisuhteen kautta. Opinnäytetyössä käsitellään myös käsitteitä sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Sosiaalisuus on synnynnäinen temperamenttipiirre, kun taas sosiaaliset taidot opitaan, ne eivät ole synnynnäisiä (Keltikangas-Järvinen 2010, 17). Myös lapsen sosiaalinen kompetenssi ja sosiaalisen tiedonkäsittelyn kehitys kuuluvat lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Opinnäytetyössä käsitellään myös lapsen leikkiä, mikä tukee lapsen sosiaalisia taitoja kuin myös tunnetaitoja.

2.1 Kiintymyssuhde ja vertaissuhde

Sosiaaliseen kehitykseen kuuluu aluksi vuorovaikutussuhde aikuisen kanssa ja sitten, toisen ja neljän elinvuoden välillä vuorovaikutus painottuu toisten lasten huomion ja hyväksynnän löytämiseen (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 57; Sheridan 2008, 77). 2–4-vuotiaana lapsi oppii kuuntelemaan toista, puhumaan vuorotellen ja ilmaisemaan itseään, nämä ovat sosiaalisia perustaitoja. Lapsi haluaa olla kaikessa aikuisen tekemisissä mukana. Hän osaa hetkittäin toimia yksin sosiaalisissa ja arkipäivän tilanteissa. Mielikuvitus kasvaa, lapsi pelkää enemmän, jolloin lapsi saattaa olla varovainen uusissa tilanteissa. 4–7-vuotiaana sosiaaliset taidot kasvavat ja niistä tulee monimutkaisempia. Lapsesta tulee huomioonottavampi toisia kohtaan ja heidän toiveitaan kohtaan, vastavuoroisuus kehittyy. Kasvu yhteisvastuuseen voi alkaa aikuisen avulla. Lapsi osoittaa myötätuntoa toisia kohtaan, hän kehuu toisia, myöntyy toisen pyyntöihin ja jakaa tavaroita. 4–5-vuotias sisäistää, miten normaaleissa arkisissa tilanteissa tulisi käyttäytyä, mutta tunteiden hallinta ei aina onnistu niin, että lapsi aina jaksaisi käyttäytyä arkitilanteiden mukaisesti. Lapset osaavat aikuisen avustuksella selvittää ristiriitatilanteita tässä iässä. 6-vuotias lapsi harrastaa ja leikkii enemmän ja enemmän kavereiden kanssa ja he osaavat noudattaa sääntöjä aikuisen tukeamana. Hän on tässä iässä omaksunut jo paljon asenteita ja arvoja omilta vanhemmiltaan ja muilta häntä hoitaneilta aikuisilta. Lapsi kokeilee rajojaan, ilmaisee omia mielipiteitään ja ymmärtää sosiaalisia tilanteita. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 57.)

Lapsen sosiaalista kehitystä voidaan tarkastella kahden laajan kehityspsykologisen perinteen pohjalta. Ensimmäinen teoria on kiintymyssuhdeteoria, joka pohjautuu varhaiseen vuorovaikutukseen. Tämä teoria korostaa lapsen suhdetta ensimmäiseen hoitajaan kaiken sosiaalisen ja persoonallisuuden kehityksen pohjana. Toisen teorian mukaan sosiaalisen ja persoonallisuuden kehityksen pohjalla on toiset lapset ja suhde heihin eli vertaissuhteet. Teorian mukaan toisten lasten vaikutus lapseen on voimakkaampi kuin vanhempien vaikutus ja lapsen kehittyessä vertaissuhteista tulee yhä

tärkeämpiä. Vallalla olevan nykyisen käsityksen mukaan kummallakin teoriolla on vaikutus lapsen sosiaaliseen kehitykseen, kiintymyssuhteella ja vertaissuhteella on oma painoarvonsa kussakin iässä. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 46.)

Nurmirannan, Leppäsen & Horppun (2011, 48) mukaan kiintymyssuhdeteorian kehittäjä John Bowlby teoria pitää sisällään vauvan tai pienen lapsen ja tämän hoitajan (yleensä äiti) välisen kiintymyssuhteen. Lapsella on synnynnäinen tarve kiinnittyä toiseen ihmiseen ja tämä luo pohjan Bowlbyn teorialle. Hän pyrkii teoriallaan selvittämään, miksi ihmiset pyrkivät muodostamaan kestäviä, vahvoja ja valikoivia siteitä toisiinsa, miksi ja miten keskeisten ihmissuhteiden katkeaminen, tai jo pelkästään uhka siitä, voi aiheuttaa ahdistusta. (Mts. 2011, 48; Rusanen 2011, 27; Becker-Weidman & Shell 2010, 10–11.)

Vauva ei ole passiivinen ja odota, että joku tyydyttäisi hänen tarpeet, vaan alusta alkaen rakentaa aktiivisesti ihmissuhteitaan. Aluksi se tapahtuu vaistojen ohjaamana, mutta lapsen kehittyessä, hän tietää kuinka toimia eri ihmisten kanssa. (Sinnkkonen, 2012, 77.) Varhaiset kiintymyskokemukset luovat pohjaa, jolle perusluottamus itseen ja muihin rakentuu ja se on tärkeää myöhemmälle kehitykselle. Kiintymyssuhdeteoria kuvaa vuorovaikutusprosesseja, joissa lapsi oppii säätelemään aikuisen avulla tunteitaan, tarpeitaan ja sisäistä maailmaansa sekä ilmaisemaan itseään. Kiintymyssuhteissaan lapsi rakentaa erilaisia käsityksiä muista ihmisistä ja itsestään. Bowlby luokittelee kiintymyssuhteet: turvallinen, turvaton välttelevä ja turvaton ristiriitainen kiintymyssuhde. Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa on kuvattuna lasten kiintymyssuhteet (taulukko 1). (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 48; Kanninen & Sigfrids 2012, 32.) Lapsen ja hänen ensisijaisen hoitajan ero tilanteessa kiintymyssuhde ilmenee erityisen selvästi. (Keltikangas-Järvinen 2010, 153–154; Becker-Weidman & Shell 2010, 10).

Taulukko 1. Lapsen kiintymyssuhde (Keltikangas-Järvinen 2010, 153–154; Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 48–50).

<p>Turvallinen</p>	<p>-Lapsi on huolestunut, kun äiti lähtee jonnekin ja hän näkee kohtuullisesti vaivaa etsiessään äitiä ja on riemuissaan ja iloinen, kun äiti palaa hänen luokseen.</p> <p>-Lapsi on elänyt ympäristössä, jossa on säännönmukaisuutta, rytmiä ja ennakoitavuutta.</p> <p>-Lapsi voi tuoda vuorovaikutukseen kaikki tunteet, hän on saanut tukea ja lohdutusta ollessaan esimerkiksi vihainen. Lapsi voi luottaa, että vanhempi on saatavilla.</p>
<p>Turvaton välttelevä</p>	<p>-Lapsi ei ole kovinkaan huolissaan jäädessään uuden, vieraan ihmisen hoivaan. Äidin palattua eron jälkeen lapsi välttelee äitiä. Vanhempi on kykenemätön ottamaan lapsen tunteet vastaan, hän välttelee lapsen tunteiden kohtaamista.</p> <p>-Lapsen onnistumiskokemuksetkin voivat olla vanhemmalle vaikeita lapsen ilmaistessa voimakkaasti ilon ja innostuksen tunteita. Lapsi peittelee tarpeitaan ja tukahduttaa tunteensa.</p> <p>-Lapsi tottelee ja on kiltti, mutta yksinäinen. Vanhemman ja lapsen välillä on emotionaalinen ja fyysinen etäisyys.</p>
<p>Turvaton ristiriitainen/torjuva</p>	<p>-Lapsi hätäntyy ja järkyttyy joutuessaan eroamaan äidistä. Palatessaan äidin on vaikea lohduttaa lasta, lapsi menee äidin lähelle, mutta myös samalla työntää äitiä vihasesti pois luotaan.</p> <p>-Äiti toimii epäjohdonmukaisesti lapsen tunnekokemuksiin nähden, hän suhtautuu hyvin vaihtelevasti lapsen tunnekuohuihin. Voimakkailta tunneilmaisuilta lapsi yrittää varmistaa läheisyyden vanhempaansa, mutta vanhemman reagointi ei ole ennustettavissa ja varmaa.</p> <p>- Lapsi yrittää saada oman vanhempansa huomion korostuneen uhmakkaalla käytöksellä.</p>

Kriittinen aika kiintymyssuhteen synnylle on ensimmäiset kaksi ja puoli vuotta. Kiintymyssuhde on tuohon mennessä saavutettu tai se on jäänyt turvattomaksi. Adoptiolasten tutkimuksessa on kuitenkin osoitettu, että vielä 7-vuoden ikäinen lapsi voi lämpimässä ja stabiilissa perheessä luoda turvallisen kiintymyssuhteen adoptioperheeseen. Kiintymyssuhde mahdollistaa mielikuvan syntymisen ensisijaisesta kiintymyksen kohteesta, nämä mielikuvat toimivat myöhemmin psyykkisen työn välineinä. Kyky psyykkiseen työhön tarkoittaa kykyä käsitellä negatiivisia tunteita mielikuvien avulla, ettei jokainen suuttumus johda esimerkiksi aggressiiviseen käytökseen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 153–154; Becker-Weidman & Shell 2010, 11–12.) Myöhempien sosiaalisten suhteiden eräät perusedellytykset luodaan jo siinä vaiheessa, kun vauva luo muutaman minuutin ajaksi aktiivisesti katseen hoitajaansa. Lapsen sosiaalinen kehitys alkaa jo siinä vaiheessa, kun hänellä ei ole vielä minkäänlaisia sosiaalisia suhteita. Näihin perusedellytyksiin kuuluvat lapsen mahdollisuus rakentaa kiintymyssuhde ensisijaiseen hoitajaan. Tämän kiintymyssuhteen lapsi siirtää aikuisena muihin ihmisiin, aikuisiän ihmissuhteissa heijastuu lapsuuden kiintymyssuhteiden turvallisuus. (Keltikangas-Järvinen 2010, 153.)

Vertaisryhmä on joukko, jonka suurin piirtein saman ikäiset jäsenet ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 58). Vertaiset ovat lapsen kanssa suunnilleen samalla tasolla kognitiivisessa, emotionaalisisessa ja sosiaalisessa kehityksessä (Salmivalli 2005, 15). Vertaisryhmällä on tärkeä merkitys lapsen persoonallisuuden kehitykselle ja sosiaalisten taitojen oppimiselle (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 58). Vertaistensa kanssa lapsi oppii asenteita, tietoja, taitoja ja heidän kanssa koetaan asioita, jotka vaikuttavat välittömään sopeutumiseen ja hyvinvointiin, mutta myös pitkälle lapsen tulevaisuuteen (Salmivalli 2005, 15; Neitola 2013, 105). Lapset ovat tasavertaisia keskenään vertaisryhmässä. Lapset oppivat ratkaisemaan ristiriitoja näissä ystävyysuhteissa. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 58.) Lapsen pitää ansaita vertaissuhteessa ystävänsä kiintymys (Salmivalli 2005, 16). Leikkitoiminta on lapsen toverisuhteen olennaisin piirre. Leikkikaveri voi olla kumpaa sukupuolta tahansa, lapsi alkaa käyttää ystävä sanaa noin 4-vuotiaana. Lapset ovat luovia ja kekseliäitä, heillä on usein mielikuvituskavereita, jos lähetyvillä ei ole leikkitoveria. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 58.)

Täyttä yksimielisyyttä ei ole siitä, kuka lopulta sosiaalistaa lapsen ja mikä on vertaisten osuus tässä prosessissa. Kaiketi useimmat sosiaalisen kehityksen tutkijat ovat sen kannalla, että sekä vertaiset että lapsen vanhemmat osallistuvat lapsen sosialisointiprosessiin, yhdessä vastavuoroisesti toisiinsa vaikuttaen. Sosialisointiprosessi pyritään ottamaan huomioon myös lapsen vuorovaikutuskokemusten ja synnyntäisen temperamentin yhdysvaikutus. Lapsen tietynlainen temperamentti herättää toisissa ihmisissä tietynlaisia tunteita ja hän myös hakeutuu tietynlaisiin vertaisryhmiin ja luo itselleen sosiaalisia konteksteja, jotka vaikuttavat hänen kehitykseensä. Lapsen sosiaalinen asema ryhmässä ja onko hänellä ystäviä, ovat lapsen sosiaalisen sopeutumisen indikaattorin osia. Lapsuusiän merkittävä kehitystehtävä onkin hyväksytyksi tuleminen ja ystävyysuhteiden solmiminen. Se, miten lapsi onnistuu näissä, ajatellaan kertovan hänen sopeutumisestaan ja sosiaalisesta pätevyydestä. Ystävyysuhteet ja hyväksytyksi tuleminen vaikuttavat myös lapsen myöhempään kehitykseen. (Salmivalli 2005, 21–23.) Vertaisryhmässä lapsi saa tyydytystä niin emotionaalisille kuin sosiaalisille tarpeilleen. Lapsi saa kokea kumppanuutta, läheisyyttä ja tuntee kuuluvansa johonkin. Vertaisryhmässä lapsi saa palautetta itsestään ja tarkentaa ja rakentaa tämän palautteen avulla omaa minäkuvaansa. (Mts. 2005, 34.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kirjoitetaan myös, että vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta on keskeistä lapsen osallisuuden ja oppimisen kannalta. Varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi on asetettu edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä ja kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20; Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§.)

2.2 Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot

Sosiaalisuus tarkoittaa synnyntäistä temperamenttipiirrettä, osuvampi nimi tälle temperamenttipiirteelle voisi kuitenkin olla seurallisuus, koska sosiaalisuudella tarkoitetaan sitä, miten itsestään selvästi ihminen asettaa muiden ihmisten seurauksen yksinolon edelle ja miten kiinnostunut hän on muiden ihmisten seurasta. (Keltikangas-

Järvinen 2010, 17; Sanson, Hemphill, Yagmurlu & McClowry 2011, 227–229). Sosiaalisuus tarkoittaa halua olla muiden ihmisten kanssa. Sosiaaliset taidot tarkoittavat kykyä ja taitoa olla sosiaalisissa tilanteissa. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot voivat olla riippumattomia toisistaan. Ihminen voi olla sosiaalisesti kyvykäs, mutta haluton olemaan toisten ihmisten kanssa tai ihminen voi olla riippuvainen toisten ihmisten seurasta, mutta kyvytön tulemaan toimeen heidän kanssaan. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17.)

Sosiaalisuus luetaan yhdeksi synnynnäiseksi temperamenttipiirteeksi. Sosiaalisuus voidaan määritellä yksinkertaisimmillaan tarkoittamaan sitä, miten palkitsevaa ihmiselle on muiden ihmisten seura. Se tarkoittaa sitä, että miten paljon toisten ihmisten arvostus ja kiitos säätelevät hänen käytöstään, miten paljon emotionaaliset ihmissuhteet merkitsevät hänelle ja miten voimakkaasti hän ylläpitää käytöstä, joka saa aikaan sen, että toiset ihmiset pitävät hänestä. Se on myös valmius lähestyä toisia ihmisiä ja sosiaaliset taidot kertovat, miten muiden ihmisten kanssa oleminen ja lähestyminen tapahtuvat. Kaikki ihmiset ovat sosiaalisia, se on ihmisen perustarve. Mutta temperamentti ei selitä sitä, että onko ihminen sosiaalinen vai ei, vaan ihmisten välisiä eroja sosiaalisuuden asteessa. Sosiaalisuuden asteessa voi olla suuriakin eroja, vaikka ihminen on luotu elämään vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Joskus joku ei jaksakaan olla muiden kanssa ollenkaan, kun taas toinen haluaa olla aina toisten ihmisten seurassa ja toiselle riittää vähäisempi määrä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 28–37.)

Sosiaalisuus ilmenee lapsilla aktiivisena uusien ihmisten lähestymisenä ja tuttavuuden luomisena. Voidaankin sanoa, että sosiaalisuus on pienelle lapselle luonnon paras lahja. Sosiaalinen lapsi saa ympäristöltään sellaista palautetta, mitä kaikkien pitäisi saada kehittyessään: kannustusta, kehuja ja ihastelua. Synnynnäisestä taipumuksesta ei seuraa vielä sinänsä mitään, ei parempaa selviytymistä, ei parempaa asemaa kaveripiirissä, korkeampaa kaverisuosiota, eikä sosiaalisia taitoja. Seuraukset tulevat vasta aikuisten ja ympäristön antamasta palautteesta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 37–38.) Lapsen sosiaalisuus ei itsessään johda mihinkään, vaan se saa aikuisissa aikaan reaktion, jolla on monia pitkälle ulottuvia seurauksia lapsen kehitykseen. Lapsen hyvä kehitys on seurausta siitä, miten aikuiset lapsen sosiaalisuuteen

vastaavat. Sosiaaliselle lapselle ympäristö antaa parhaan mahdollisen positiivisen palautteen. Ympäristö vahvistaa moninkertaisesti lapsen taitoja, joihin hänellä on jo synnynnäinen valmius. Tilanne on toisin, jos lapsen sosiaalisuus on matala. Matalalla sosiaalisuudella varustettu lapsi tarvitsee sellaisia kokemuksia toisten ihmisten kanssa, että heidän kanssaan on hauskaa olla. (Keltikangas-Järvinen 2010, 40–44.)

Sosiaaliset taidot tulevat kasvatuksen ja kokemuksen kautta (Keltikangas-Järvinen 2010, 18; Lindon 2011, 20). Sosiokulttuurallisesta oppimisesta voidaan puhua silloin, kun kasvattaja opastaa lasta ja kertoo, miten lapsen odotetaan käyttäytyvän meidän kulttuurissa. Ihmisen sosiaalisuus edesauttaa sosiaalisten taitojen hankkimista, mutta ei takaa, että niitä ihmisellä olisi, eikä ole niiden saavuttamisen edellytys. Olkoon lapsen temperamentti millainen vaan, hänelle voidaan opettaa sosiaalisia taitoja. Esimerkiksi herkkyyks havaita toisen ihmisen tunteet ja empatiakyky korreloivat aivan eri temperamenttipiirteisiin kuin sosiaalisuuteen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 18.)

Sosiaalisten taitojen määritelmä riippuu aikakaudesta ja kulttuurista, missä ihminen elää (Keltikangas-Järvinen 2010, 20–23; Fung 2011, 100–105). Kulttuurista voi riippua, miten lapset ilmaisevat itseään sosiaalisissa tilanteissa. Tutkimuksissa on huomattu, että aasialaiset lapset osoittavat vähemmän positiivisia tuntemuksia kuin länsimaiset lapset. (Chen, Chung, Lechcier-Kimel & French 2011, 143–145.) Nykyään on keskeistä se, että ihminen kykenee luomaan nopeasti kontaktin erilaisten ihmisten kanssa, kykenee keskustelemaan heidän kanssaan ja olemaan luonteva oma itsensä heidän seurassa. Nykyajan sana on verkostoituminen ja on oleellista, että ihminen osaa small talkin taidon. On kuitenkin joitakin sosiaalisen taitojen ominaisuuksia, jotka eivät ole riippuvaisia ajasta ja kulttuurista. Sosiaaliin taitoihin kuuluu laaja varasto vaihtoehtoja ratkaistaessa sosiaalisia ongelmia ja kyky valita oikea ratkaisu. Joskus sosiaalisesti taitava ihminen sovittelee ja neuvottelee, joskus vetäytyy tai tarttuu ongelmaan tiukasti. Tärkeää ja olennaista on, että sosiaalisesti taitava ihminen valitsee mallin, joka on aina rakentava ja juuri siinä tilanteessa asianmukainen ja tehokas. Tällainen ihminen harvoin joutuu kahnauksiin toisten ihmisten kanssa, hän ratkaisee kiperät tilanteet, eikä joudu turvautumaan aggressioon. Sosiaaliin taitoihin luetaan

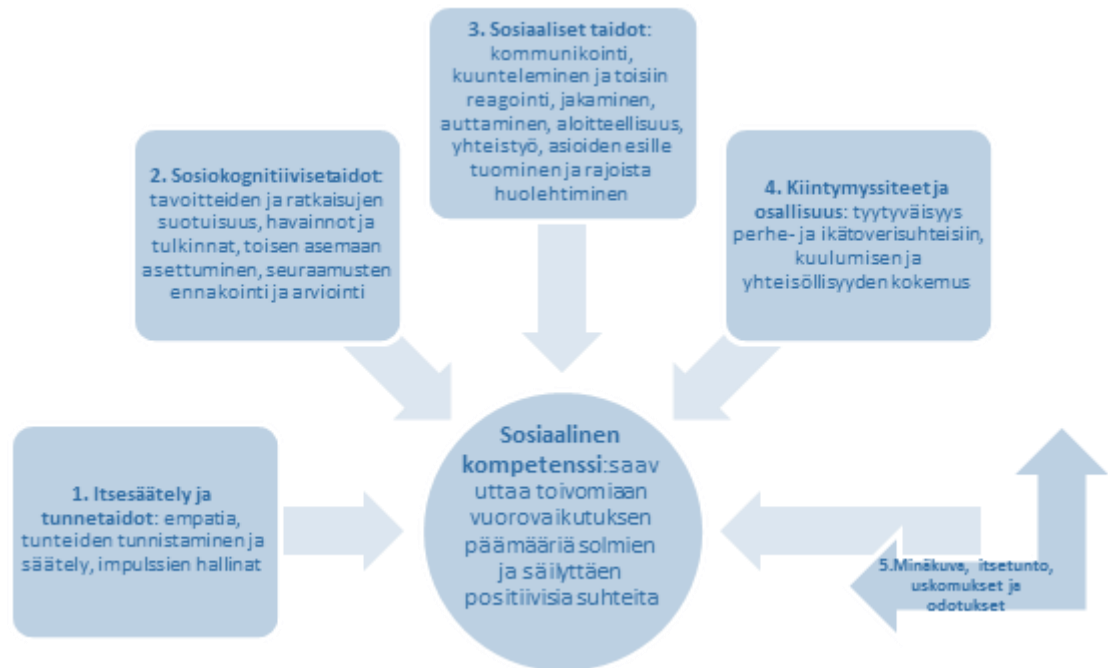
myös kyky ymmärtää toisia ihmisiä, heidän tunteitaan ja näkökantojaan. Myös empatia, sympatia, sosiaalinen herkkyys ja hienotunteisuus luetaan sosiaalisiin taitoihin. (Keltikangas-Järvinen 2010, 20–23.)

Tavallisesti sosiaalisia taitoja tarkastellaan kognitiivisina taitoina, mutta pitää myös muistaa, että siihen liittyy vahvasti myös moraalinen ja eettinen aspekti. Ei siis riitä pelkästään, että taito on toimiva ja vaihtoehto tehokas, vaan sen täytyy olla myös moraalisesti ja eettisesti hyväksytty. Suuressa roolissa on kasvatus. Lapsi löytää kyllä keinot selviytyä kavereiden kanssa ja ryhmissä, mutta keinot eivät ole välttämättä eettisesti hyväksytyjä. Sosiaalisesti toivottava käytös vie kohti tavoitetta hitaammin tai joskus ei ollenkaan, kun taas aggressio olisi tehokkain keino monessa tilanteessa, mutta ei tietenkään sosiaalisesti hyväksyttävää. Sosiaalisesti toivottu käytös ei siis automaattisesti valikoidu lapsen tavaksi toimia, vaan kasvattaja joutuu käymään kovaa kädenvääntöä, että käytös tulee yhteisön hyväksymäksi. Ihmisen sosiaaliset taidot eivät kuvaa vaan hänen kykyään pärjätä sosiaalisissa tilanteissa, vaan se kuvaa myös laajemmin hänen persoonaansa. Sosiaaliset taidot, jotka ihminen on omaksunut itselleen, näkyy myös hänen kykynsä kunnioittaa ja arvostaa muita, kykyä käyttäytyä sovittujen sääntöjen mukaan sekä ottaa huomioon muiden oikeudet. Myös empatia, tasapainoinen tunne-elämä, harkinta, kyky kontrolloida ja arvioida omaa käytöstä ja terve itseluottamus näkyvät ihmisellä, jolla on hyvät ja rakentavat sosiaalisen kanssakäymisen taidot. (Keltikangas-Järvinen 2010, 23–24.)

2.3 Sosiaalinen kompetenssi ja sosiaalisen tiedonkäsittely

Sosiaalinen kompetenssi tai sosiaalinen pätevyys rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa ja on laadultaan ympäristöihin reagoiva ja muuntuva. Yksilö ylläpitää myönteistä yhteyttä ryhmään tai toiseen ihmiseen, unohtamatta omia tavoitteita ja yksilön kyky toimia joustavasti eri tilanteista, kertoo hänen sosiaalisesta kompetenssistaan. Sosiaalinen kompetenssi koostuu monesta tekijästä, siihen kuuluu itesäätely ja tunnetaidot, sosiokognitiiviset taidot, sosiaaliset taidot, kiintymysiteet

ja osallisuus sekä minäkuva, itsetunto, odotukset ja uskomukset. Alla olevassa kuviossa on esitelty, mistä kaikesta sosiaalinen kompetenssi koostuu (kuvio 1). (Poikkeus 2011, 86; Neitola 2013, 101, 104.)

Kuvio 1. Sosiaalinen kompetenssi koostuu monesta eri taidosta (Poikkeus 2011, 86).

Kielen kehitys mahdollistaa uudenlaisen sosiaalisen kanssakäymisen, silloin lapsi käynnistää innokkaasti rooli- ja mielikuvitusleikkejä yhdessä toisten kavereiden kanssa. Iän myötä lapsi pystyy paremmin ja paremmin kuvaamaan ja hahmottamaan ympäristön tapahtumia kielellisesti. Lapsen sosiaalinen kompetenssi monipuolistuu ja laajenee kolmen ja kuuden ikävuoden välillä. Ryhmässä lapsi ymmärtää sosiaalisten suhteiden pysyvyyttä ja kokee yhteenkuuluvuutta. Lapsi alkaa pitää joitakin toisia lapsia ystävinään, nämä ystävyysuhteet sisältävät vastavuoroisuutta ja molemmin puolista kiintymystä sekä ovat intensiivisempiä kuin toverisuhteet. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen H., Lyytinen P., Pulkkinen & Ruoppila 2015, 62.)

Lasten yhteiset leikit antavat mahdollisuuden harjoitella vastavuoroista käyttäytymistä, kuten vastaamaan ja ottamaan huomioon toisen mielipiteitä ja ehdotuksia sekä muuttamaan käytöstään pyydetyllä tavalla, odottamaan vuoroaan ja jakamaan

tavaroitaan. Edellä mainittuihin taitoihin lapsi kykenee esikouluikää lähestyessä. (Nurmi ym. 2015, 62.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kirjoitetaan myös, että lasten kanssa harjoitellaan ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti, asettumista toisen asemaan ja opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmasta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 23). Sosiaalisten taitojen omaksumisessa vanhemmilla ja perheen vuorovaikutusmalleilla on suuri merkitys. On olemassa suoraa ja epäsuoraa vanhempien kautta välittyvää vaikutusta. Suorat vaikutukset ovat toiminnot, joilla vanhempi vahvistaa lapsensa sosiaalisia taitoja esimerkiksi järjestämällä leikki-tilanteita, missä lapsi voi kohdata ystäviään tai muita lapsia. Epäsuorat vaikutukset tulevat muun muassa vanhempien ja lasten välisten, vanhempien keskinäisten vuorovaikutussuhteiden kautta sekä perheen ilmapiiri vaikuttaa epäsuorasti lapsen sosiaalisiin taitoihin. (Nurmi ym. 2015, 62.)

Nurmi ym. (2015, 63) mukaan Aro ja Adenius-Jokivuori (2003), Salmivalli (2005) ja Poikkeus (2013) on käsitellyt lapsen sosiaalisen tiedonkäsittelyn vaiheita ja todennut, että ensimmäisessä sosiaalisen tiedonkäsittelyn vaiheessa lapsi suuntautuu sosiaaliseen tilanteeseen havainnoimalla omia sisäisiä vihjeitä sekä ulkoisia vihjeitä. Omia fysiologisia tuntemuksia sekä toisen lapsen eleitä, ilmeitä ja puhetta. Lapset eroavat siinä, kuinka paljon tilannevihjeitä he hakevat ja mihin vihjeisiin heidän huomionsa kiinnittyy. Tutussa ympäristössä lapsen huomio kiinnittyy eri asioihin sosiaalisissa tilanteissa, kuin vieraisissa ympäristöissä. (Mts. 2015, 63.)

Sosiaalisen tiedonkäsittelyn toisessa vaiheessa lapsi tulkitsee havaintojaan, ja muodostaa käsityksen siihen osallistuvien toisten ihmisten tavoitteista ja tarkoitusperistä sekä muodostaa käsityksen tilanteesta. Sillä on suuri merkitys, mihin lapsi tilanteessa pyrkii ja millaisia tavoitteita hän asettaa tilanteelle, koska se miten lapsi käyttäytyy voi tukea tai hankaloittaa vuorovaikutusta. (Nurmi ym. 2015, 63.)

Sosiaalisen tiedonkäsittelyn kolmannessa vaiheessa lapsi yrittää valita toimintastrategian. Tähän valintaa vaikuttaa oleellisesti se, miten hyvin lapsi pystyy ennakoimaan toimintansa seurauksia. Lapsi osoittaa käyttäytymisellään, miten strategia toimii ja toteutuu käytännössä ja mihin hän pyrkii toiminnallaan. (Nurmi ym. 2015, 64.) Nur-

men ym. (2015, 64) mukaan Poikkeus (2013) tähdentää, että viime vuosina on todettu, että vuorovaikutustilanteissa ei ole kyse vain sosiaalisesta kognitiosta, vaan vuorovaikutukseen osallistuvien yksilöllisillä kanssakäymisen aikana viriävillä ja keskinäissuhteeseen liittyvillä tunnetiloilla ja tunteiden säätelyprosesseilla on myös merkitystä.

2.4 Leikki tukee lasten sosiaalisia ja tunnetaitoja

Keskimäärin puolentoista vuoden iässä lapsella alkaa rinnakkaisleikki. Lapsi osoittaa tällöin mielenkiintoa toisia lapsia kohtaan, he juoksevat peräkkäin, leikkivät autoilla vierekkäin tai nauravat yhdessä. Rinnakkaisleikki kestää muutamia minuutteja kerrallaan. (Keltikangas-Järvinen 2010, 212–213; Sheridan 2008, 78.) Tämän ikäiset eivät itse kykene luomaan vuorovaikutusta toisen lapsen kanssa, mutta aikuinen auttaa lapsia luomaan hetkeksi vuorovaikutuksen. Kahden ja kolmen ikävuoden välillä vähitellen leikissä näkyy selvä vuorovaikutus, lapsi leikkii 1–2 lapsen kanssa yhdessä. Kolmen vuoden jälkeen, neljän vuoden iässä lapsi kykenee leikkimään ryhmässä hetken yhteisten sääntöjen mukaan roolileikkiä. Mutta mieluummin edelleen leikitään 1–2 kaverin kanssa. Viiden ikävuoden jälkeen alkaa vasta näkyä lasten leikeissä järkevää sosiaalista leikkiä ryhmässä. Joten tätä ennen varhaiskasvattajilla on suuri vastuu ja haaste ryhmän ohjaamisessa. Tutkimusten mukaan lapsen jouduttua ennen kolmatta ikävuottaan yli 3 lapsen ryhmään hänen sosiaalisuutensa ei kehity, vaan taantuu. (Keltikangas-Järvinen 2010, 212–213.)

Varhaiskasvatuksessa leikki on keskeinen toimintatapa. Varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle leikki on merkityksellistä. Tietojen ja taitojen ohella leikki tuottaa lapselle iloa ja motivoi lasta. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa ja kehityksessä, kuin myös leikin itseisarvo lapselle. Varhaiskasvatuslaissa yhdeksi varhaiskasvatuksen tavoitteeksi on asetettu, että varhaiskasvatuksessa tulee toteuttaa lapsen leikkiin perustuvaa pedagogista toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 38, 20; Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§.)

Leikkitilanteiden ohjaaminen on sosiaalisten taitojen opettamista (Keltikangas-Järvinen 2010, 47). Hienovaraisesti leikkiä ohjaamalla varhaiskasvattaja auttaa myös lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, oppimista ja kasvua (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 65). Leikissä kehittyvät lapsen sosiaaliset ja kognitiiviset taidot kuin persoona sekä emotionaalinen puoli. Leikissä kehittyy myös ongelmaratkaisutaidot, ajattelu, syyseuraus-ajattelu ja joustava yhdisteleminen sekä kieli ja kyky erottaa ulkoinen todellisuus leikistä. Leikissä lapsi oppii myös luottamaan itseensä ja omiin kykyihin, se opettaa arvoja, tunteiden hallintaa, moraalialia ja sosiaalista vuorovaikutusta. Leikin avulla lapsi voi kohdata asioita, joista hän ei osaa tai pysty vielä sanallisesti kertomaan. Lev Vygotskyn kutsumalla lähikehityksen vyöhykkeellä tapahtuu leikissä uuden oppimista ja tästä varhaiskasvattajien tulee olla tietoisia ohjatessaan ja tukiesseen lapsen leikkiä. Kun lapsi saa mahdollisuuden leikkiä, avautuu tällöin lapsen lähikehityksen vyöhyke. Lähikehityksen vyöhykkeellä lapsi omaksuu seuraavan kehitysvaiheen kannalta tärkeitä ja välttämättömät taidot. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 66–71.)

Varhaiskasvattajan tulee auttaa alkuun ystävyysuhteita. Usein lapset leikkivätkin omien ystävien kanssa, joka on yksi paras sosiaalinen palkinto ja ystävyysuhteet osoittavat, että toisten kanssa yhdessä olemisesta voi saada mielihyvää. Aikuisen avulla harjoitellaan leikkimistä myös toisten kavereiden kanssa ja välillä vahvistetaan ystävyysuhdetta parhaan ystävän kanssa. Pelkästään aikuisen mukanaolo leikkitilanteissa auttaa matalan sosiaalisuuden omaavaa lasta liittymään toisten joukkoon. Aikuisen turvallinen ohjaus on tärkeää, aikuisen tulee hyväksyä lapsen varautuneisuus, eikä sitä saa kommentoida millään tavalla. Varhaiskasvattajien pitää muistaa, että ujous on ensireaktio sosiaalisessa tilanteessa. Toiseksi ujous voi viivästyttää positiivisten sosiaalisten kokemusten ja sosiaalisten taitojen hankkimista, siksi ujo lapsi tarvitsee aikuisen apua. Kolmanneksi, ujous saattaa johtaa avuttomuuteen sosiaalisissa tilanteissa, jolloin ympäristön negatiivinen palaute on todennäköinen. Joka taas altistaa heikolle itsetunnolle ja negatiiviselle minäkuvulle. (Keltikangas-Järvinen 2010, 47.) Aikuisen tuki on todella tärkeää päiväkotiryhmän lapsille, joilla on matala sosiaalisuus.

Tytöillä ja pojilla on erilainen tapa leikkiä ja se näkyy jo varhain. Tytöt leikkivät yhden parhaan kaverin kanssa ja usein kolmas kaveri juonitaan leikistä pois, pojat taas leikkivät ryhmässä. Tällä on merkitystä lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Tytöt ovat enemmän aikuisen ohjauksen alaisena ja he osaavat luontaisesti käyttää aikuisen antaman ohjeen hyödykseen. Pojat ovat jo varhaisemmin syrjäytymisvaarassa kuin tytöt, koska on toistuvasti osoitettu, että pojat reagoivat tyttöjä voimakkaammin huonoon päivähoitoon. Heidän on vaikeampi tällöin luoda kiintymyssuhdetta hoitajiin. Stressi saa aikaan pojilla helpommin häiriökäyttäytymistä kuin tytöillä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 219–220.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kirjoitetaan, että henkilöstön tulee kehittää leikkiä edistäviä oppimisympäristöjä ja toimintatapoja. Heillä on mahdollisuus kokea yhdessä leikin ja tekemisen ilo. Leikki saa näkyä ja kuulua ja yhteisössä kannustetaan luovuuteen, omaan ilmaisuun, kekseliäisyyteen ja mielikuvituksen käyttöön. (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2016, 29.) Varhaiskasvattajat voivat omilla pienillä asioilla vaikuttaa siihen, että lasten väliset luonnolliset vuorovaikutustilanteet lisääntyvät. Ympäristöä muokkaamalla, miettimällä ryhmäkoonpanoja, miettimällä leikkimateriaaleja tarkemmin, sekä suunnitellut leikit ja toiminnot auttavat myös lisäämään lasten välisiä luonnollisia vuorovaikutustilanteita. Melua voidaan myös vähentää hyvällä suunnittelulla. Suunnitteluun käytetty aika palkitaan, koska itse leikki-tilanteissa lapset käyttäytyvät oma-aloitteisesti ja yhdessä. Varhaiskasvattajien täytyy myös muistaa, että aika ajoin on hyvä käydä läpi oman ryhmän ja koko päiväkodin lelut ja miettiä tarkkaan kriittisellä silmällä niiden sopivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta leikkeihin. (Kanninen & Sigfrids 2012, 184–187.)

Lapsen leikissä ei ole ulkopuolista tavoitetta, motivaatio leikkimiseen on lapsessa itsessään. Lapsi tarvitsee vain leikkikaverin, leikkiaikaa ja paikan. Tutkimukset ja selvitykset kertovat meille, että omaehtoinen leikki on vähentynyt ja lapsuus on lyhentynyt. Usein kuitenkin lapsilta kysyttäessä, mikä oli kivointa päiväkotipäivässä, vastaavat he, että sai leikkiä kauan ja rauhassa. Varhaiskasvattajien tulee korostaa leikin arvoa ja merkitystä, samalla se on lapsen arvostamista. Syventymällä ja mahdollistamalla lapselle leikkirauhan, aikuinen tavoittaa lapsen aidoimmillaan hänen omassa maailmassaan. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 66.)

3 Lapsen tunteiden säätely ja varhainen vuorovaikutus

Ihminen tuntee koko ajan jotain, hänellä on päällä aina jokin tunnetila. Perustunteita ovat pelko, inho, suuttumus, suru, kiinnostus ja ilo, sekä joskus myös syyllisyys ja häpeä luetaan perustunteeksi. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 52–55; Lindon 2011, 6). Perustunteita tavataan kaikkialla maailmassa. Tunteet kestävät sekunneista minuutteihin, mutta mieliala voi kestää tunteja tai päiviä. Tunteet ovat yksi kehityksemme perusta, ne ovat synnynnäisiä ja jo varhaisin vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä on tunneviestintää. Vanhemmat tunnustavat, ymmärtävät ja nimeävät vauvan tunteita, tätä kautta lapsi tulee tietoiseksi itsestään ja tunteistaan. Tunteet vaikuttavat aivoihin ja kehoon. Ne ilmenevät emotionaalisina reaktioina, jotka vaikuttavat siihen, miten ajattelemme, toimimme ja käyttäydymme. Varhainen vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä ohjaa tunteiden säätelyn ja ilmaisen kehitystä. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 52–55.)

Lapsen sisällä vellovaan tunnekuuhuun auttaa, kun vanhempi nimeää näitä tunteita ja auttaa lasta niiden hallinnassa. Lapsen ei tarvitse toimia enää nimettömien tunteiden ohjaamana, vaan hän osaa sanoa, miltä hänestä tuntuu. Lapsen pitäisi saada turvallisuudentunteen kannalta kokemus siitä, että mikään inhimillinen iso tunne ei ole vanhemmille vierasta, eikä lasta hylätä, vaikka hän ilmaisisi voimakkaita, isoja tunteita. (Sinkkonen 2012, 104–105.) Opinnäytetyössä käsitellään lapsen tunteiden säätelyä varhaisen vuorovaikutuksen kautta, koska se on tunteiden säätelyn perusta, sekä myös tunteiden säätelyä yleisesti lapsuudessa.

3.1 Varhainen vuorovaikutussuhde tunteiden säätelyn perustana

Varhainen vuorovaikutus muovaa tunnekokemuksiamme, ruumiintoimintojamme ja toimintatapojamme. Lapsen ensimmäiset ikävuodet ovat tärkeitä ja merkittäviä, koska erityisesti aivot ovat vielä muovautumassa. (Kanninen & Sigfrids 2012,

27.) Tunteiden säätely kehittyikin pitkälti lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa, mutta se on lähtökohtaisesti kytköksissä aivorakenteisiin, niiden toimintaan ja aivorakenteiden väliseen yhteistyöhön (Kokkonen 2010, 79). Kokkonen (2010, 79) mukaan Mäntymaa, Luoma, Puura ja Tamminen (2003) kirjoittavat, että varhainen vuorovaikutus vaikuttaa tunteiden säätelyyn välillisesti aivojen ja niiden toiminnan kautta. Varhaisessa vuorovaikutuksessa lapsi saa niitä kokemuksia, joita ilman aivot eivät voi kehittyä parhaalla mahdollisella tavalla. Aivot muovaantuvat kymmenen ensimmäisen ikävuoden aikana eniten. Leimansa kehitykselle lyö niin sanottu kokemusta odottava kypsyminen. (Mts. 2010, 79–80.)

Useat eri aivoalueet vastaavat tunteiden tuottamisesta ja säätelystä. Yksinkertaisesti sanottuna, aistijärjestelmästäme tieto tulee muun muassa amygdalaan, joka vastaa ärsykkeiden välittömästä tunnesisällön käsittelystä. Tieto etenee aistihavainnosta vastaavalle aivokuorelle sekä etuotsalohkolle, missä tapahtuu tietoisempi tunteiden käsittely. Täältä on yhteys takaisin amygdalaan, siellä käsittely jatkuu edelleen. (Aro 2011, 33.)

Hyvin tärkeää varhaisessa vuorovaikutuksessa on se, että vanhemmilla on herkkyyttä vastata lapsensa tarpeisiin ja että lapsi saa ilmaista kaikki tunteensa. Tätä kautta lapsi luottaa siihen, että tunteet voi ja ne saa ilmaista. Ihmisen hyvinvointi perustuu tunteisiin ja siihen että ihminen tunnistaa ne. Hyvä itsetunto liittyy siihen, kuinka ihminen ymmärtää omat ja toisen tunteet, joten olemme yksilöllisiä tässäkin asiassa. Tunteiden tunnistaminen toimii perustana empatian kehittymiselle eli sille, että osoittaa myötätuntoa toisia kohtaan ja tunnistaa toisten tunteet sekä pystyy eläytymään toisten tunteita kohtaan. Tunteiden säätelyn kehityksen edellytys on tietoisuus omista tunteista ja kyky tarkkailla niitä. Kykyä tunnistaa ja käsitellä omia tunteitaan sekä kyky tunnistaa toisen ihmisen tunteet ja ymmärtää niitä, kutsutaan nimellä emotionaalinen kompetenssi. Tämä emotionaalinen kompetenssi kehittyy läpi lapsuuden. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 55.)

Vastasyntynyt ilmaisee tunteitaan kokonaisvaltaisesti, jo neljän kuukauden ikäinen vauva käyttää ilmeitä ilmaistessaan tunteitaan (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 55). Kokkonen (2010, 81) mukaan John Bowlby (1957) kirjoitti, että

vuoden ikään mennessä syntyy lapsen ja vanhemman välille tunnesuhde. Tämä perustuu kosketukseen ja tunneilmaisuihin, jotka toistuvat ja ovat turvallisia ja herkkiä vuorovaikutustilanteita heidän välillään. Tätä tunnesuhdetta sanotaan kiintymyssuhdeksi. Turvallinen kiintymyssuhde rakentuu, kun vanhemman ja pienen lapsen vuorovaikutus on leikkisää, sujuvaa ja tuottaa molemmille mielihyvää. Tunteiden säätelykyky kehittyy muun muassa siinä, kun vanhempi matkii lapsensa myönteisiä tunneilmaisuja. (Mts. 2010, 81–82.)

Kokkosen (2010, 82) mukaan Kerns, Abraham, Schlegelmilch & Morgan (2007) kirjoittivat, että vanhemman luotettava saatavilla olo ja lapsen tarpeet oikea-aikaisesti huomioon ottava hoito rakentaa turvallisen kiintymyssuhteen. Se mahdollistaa sopuisat välit myöhemminkin lapsen ja vanhemman välille ja on yhteydessä myös tehokkaaseen ja rakentavaan tunteiden säätelyyn. Turvallisesti kiintyneet lapset rohkenevat hakemaan apua muilta ihmisiltä myöhemminkin elämässään, he pystyvät siis käyttämään tunteiden säätelyssä apunaan sosiaalista tukiverkostoaan. (Mts. 2010, 82.) Kaksivuotias lapsi nimeää tunteitaan puheen kehityksen myötä ja puhuu niistä toisten kanssa. Kolmevuotias tulkitsee toisten ihmisten tunteita ja ymmärtää niiden syitä ja seurauksia, sekä osaa selittää toisten käyttäytymistä. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 55.)

Kasvun ja kehityksen myötä varhaisen vuorovaikutuksen varassa toimiva tunteiden säätelykeino muuttuu. Kokkosen (2010, 95) mukaan Blandon, Calkins & Keane (2010) kirjoittivat, että lapsen tunteiden säätelyn kyvyn on havaittu olevan vanhemman harjoittamien kasvatuskäytänteiden ja lapsen ominaisuuksien yhteisvaikutuksen tulos. Temperamentti ja luonne-eroja löytyy niin lapsilla kuin vanhemmilla. Temperamentin lisäksi myös lapsen sukupuolella on merkitystä: pojat säätelevät tunteitaan tyttöjä vähemmän ja heidän käyttämänsä säätely keinot ovat erilaisia, ne ovat usein aktiivisempia kuin tyttöillä. Ankarien kasvatuskäytäntöjen vaikutukset, joita vanhemmat käyttävät, saattavat myös vaihdella lapsen sukupuolen mukaan. Kehitysvaihe vaikuttaa myös vanhempien käyttäytymiseen. Nuoremmat lapset säätelevät tunteitaan varttuneempia lapsia vähemmän, koska heidän keskushermosto on kypsyttömämpi. (Mts. 2010, 95.)

Tunteiden säätelyyn vaikuttaa vahvasti myös kasvatustyyli sekä vanhempien malli. Kokkosen (2010, 84) mukaan Morris, Silk, Steinberg, Myers & Robinson (2007) kirjoittivat, että vuorovaikutus on pohjana myös muissa tunteiden säätelyn rakenteissa, kuten vanhempien kasvatuskäytännöissä, mallioppimisessa ja lapsuuden perheessä vallitsevassa tunneilmastossa. Vanhempien käyttämät kasvatuskäytännöt voivat olla joko autoritatiivinen-, autoritaarinen-, salliva- tai välinpitämätön kasvatustyyli, se voi olla myös tietoista tunne-elämän kehityksen tukemista (Kokkonen 2010, 85–89).

Tunteiden säätelyn heikkoudet ja keinot muodostavat sukupolvien välisiä ketjuja, tämä on käynyt ilmi useista sukupolvia tarkastelevista tutkimuksista (Kokkonen 2010, 89). Kokkosen (2010, 90) mukaan Thompson ja Meyer (2006) kirjoittivat, että tunnekeskustelut, mitä lapset ja vanhemmat käyvät läpi edistävät merkittävästi lasten tunteiden kehittymisen mahdollisuuksia, koska ne tekevät näkyväksi niitä näkymättömiä tunne-elämän syy-seuraus-ketjuja, joiden ymmärtäminen helpottaa tunteiden säätelystä. Tunteiden säätelyyn vaikuttaa myös muun muassa perheessä vallitseva tunneilmasto, vanhempien välisen suhteen toimivuus ja vanhempien psyykinen terveys. Myös lapsen ja hänen ystävien ja sisarusten välille syntyvä tunneilmasto vaikuttaa tunteiden säätelyyn. (Mts. 2010, 90–93.)

3.2 Tunteiden säätely lapsuudessa

Tunteiden säätely tarkoittaa ihmisen kykyä kontrolloida tunnereaktioitaan, erityisesti kielteisiä tunteita, suuttumusta, pelkoa ja inhoa. Tunteiden säätelyllä ei tarkoiteta tunteiden tukahduttamista, vaan sen avulla pyritään pitämään yllä toimintakykyä ja mielen tasapaino. Ihmisen ollessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa, täytyy hänen tunnistaa omat tunteet ja erottaa ne siitä, miten hän ne ilmaisee ulkoisesti. Lapsi voi olla vihainen kaverille, mutta ei kuitenkaan lyö tätä. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 55.)

Tunteiden säätelyä lapsi tarvitsee sosiaalistuakseen, pystyäkseen toimimaan yhteisön jäsenenä, esimerkiksi oman pienryhmänsä jäsenenä päiväkotiryhmässä (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 57). Tunteilla on yhteys kaikkeen ihmismielen toimintaan, niitä ei voi pitää erillisinä prosesseina. Kehityksellisenä haasteena ihmisellä onkin hyväksyä ja tunnistaa tunnekokemukset ja niiden avulla ymmärtää, mikä on henkilökohtaisesti merkityksellistä, ja oppia säätelemään tunnekokemuksia ja toimintaa suotuisalla tavalla. Tunteiden säätely on jossain määrin välttämätön edellytys onnistuneelle prososiaaliselle käyttäytymiselle. Se on toimintaa, joka pyrkii lisäämään myönteisiä tunteita ja vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa. (Aro 2011, 12.) Pientenkin lasten kanssa on tärkeä jutella tunteista. Päiväkodissa tunnekasvatus riippuu siitä muun muassa, miten varhaiskasvattajat puhuvat tunteista, annetaanko lasten puhua tunteista ja miten lasten keskinäiset ristiriitatilanteet selvitetään. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 57.)

Kolmannen ikävuoden jälkeen lapsella alkaa tapahtua nopeaa kehitystä tunteiden säätelyssä. Kielellisten taitojen kehityksellä on tässä suuri rooli. Lapset alkavat tiedostaa, että tietyt kasvonilmeet, erityisesti silmien alueella liittyvät tiettyihin tunteisiin. Nämä tunteet vaikuttavat toimintaan, tiettyjä tunteita herää tietyissä tilanteissa ja että tunteilla voi vaikuttaa toisten ihmisten toimintaan. (Aro 2011, 25; Lindon 2011, 10; Nummenmaa 2010, 174–175.) Aron (2011, 25) mukaan Cole, Dennis, Smith-Simon & Cohen (2009) kirjoittivat, että nelivuotiaat lapset osaavat kehittää keinoja kiukun säätelyyn paremmin kuin kolmivuotiaat. Tämä on yhteydessä kielenkehitykseen.

Aron (2011, 25) mukaan Wimmer ja Perner (1983) ja Wellman, Cross & Watson (2001) kirjoittivat, että lapselle on kehittynyt ”mielenteoria” neljän-viiden vuoden ikään mennessä. Se on käsitys siitä, että toisillakin ihmisillä on ajatukset, oma tietoisuus ja tunteet. Kohti esikouluikää tultaessa lapsi on siirtymässä ulkoisesta säätelystä kohti sisäistä säätelyä. Vertaiset, kaverit ovat tässä vaiheessa tärkeitä, joten lapsi pyrkii ilmaisemaan tunteitaan ja käyttäytymään tavalla, jolla saa ystäviä. (Mts. 2011, 27.) Poikkeuksen (2011, 95–96) mukaan tutkijat Rose-Krasnor ja Den-

ham (2009) kirjoittivat, että ennen koulunaloitusta lapsen tärkeimpiä sosiaalisia kehitystehtäviä ovat tunnekokemusten ja tunteiden ilmaisun säätely sekä myönteisten suhteiden ylläpitäminen toisiin ihmisiin.

Tunteiden säätelytavat voidaan jakaa kahteen tapaan. Ennakoiden käytetyt säätelytavat; pitää vältellä tilanteita, joiden lapsi itse tai hänen vanhempansa tietävät olevan riehaannuttavia, levottomuutta herättäviä tai pelottavia. Tunteen jo virittyä käytetyt säätelytavat; esimerkiksi lapsi tulistuu, kun ei mahdukaan mukaan peliin, mutta tietää, että pelivälineitä ei saa heitellä, eikä huutaminen auta ja, että paras ratkaisu on mennä pois rauhoittumaan. (Poikkeus 2011, 97; Kokkonen 2010, 35.) Hyvä tunteiden säätelykyky on yhteydessä vähäisiin fyysisiin oireisiin, hyvään sosiaaliseen toimintakykyyn, itsearvostukseen ja vähäiseen ahdistuneisuuteen ja masennukseen (Nurmi ym. 2015, 202). Tunteiden säätelyn perusta opitaan ja omaksutaan siis lapsuudessa. Erot lasten välillä säätelyssä näkyy heidän sosioemotionaalisessa käyttäytymisessä. (Mts. 2015, 203.)

Lea Pulkkinen on yksi ensimmäisistä tutkijoista, joka on tutkinut tunteiden säätelyä. Nurmen ym. (2015, 119) mukaan Pitkänen (1969) kirjoitti, että Pulkkinen esitti väitöskirjatyössään 1960-luvulla tunteiden säätelyn mallin. Keskeinen idea mallissa on, se että tunneperäistä käyttäytymistä on mahdollista säädellä, olkoon se sisäänpäin kääntyvää tai ulospäin suuntautuvaa. Vahva tunteiden hallinta ulospäin suuntautuvaan käyttäytymiseen kytkeytyneenä lisää sosiaalisesti rakentavan ja muita huomioon ottavan käyttäytymisen todennäköisyyttä. Ilmaisujaan ehkäisevä ja vahvasti tunteitaan säätelevä ihminen puolestaan mukautuvat tilanteeseen selittelemällä tilannetta itselleen parhain päin, välttävät sekaantumasta asioihin tai harkitsevat tilannetta. Heikko tunteiden säätely yhdessä käyttäytymisen ilmaisuun lisää impulsiivisen käyttäytymisen ja aggressiivisen käyttäytymisen todennäköisyyttä. Heikko tunteiden säätely käyttäytymisen ehkäisyn kanssa taas synnyttää pelon tai voimattomuuden kokemusta ja siksi ahdistusta. (Mts 2015, 119.)

Tunteiden säätely on myös kulttuurillinen käsite, eri kulttuurien käsitykset ihanteellisemmasta ja tarkoituksenmukaisemmasta tunteiden säätelyn asteesta heijastuvat lasten kasvatukseen ja palautteen vastaanottamisen tapaan. Lasten vanhemmat ovat

tärkeässä ensisijaisessa roolissa kunkin kulttuurin tunnesäätöjen siirtämisestä omalta sukupolvelta seuraavalle. Omalla esimerkillään ja tietoisella opettamisella vanhemmat näyttävät esimerkkiä, kuinka lapsen tulisi tunteisiinsa suhtautua sekä säädellä ja ilmaista niitä. Eri kulttuureissa vanhemmat pyrkivät kasvatuksen avulla muokkaamaan lapsistaan oman kulttuurin tunnesäätöjen mukaan tunteitaan sääteleviä, tuntevia ja toimivia lapsia, ja sitä kautta tulevaisuudessa aikuisia. Lasta kasvatavat tietenkin muutkin kuin omat vanhemmat, myös varhaiskasvattajilla on suuri rooli. Myös sukulaiset ja kassa jonossa olevat tuntemattomat aikuiset, televisiossa näkyvät julkkikset ja urheilijat ovat tunne-elämän malleja lapselle, halusivat vanhemmat sitä tai eivät. Myös lehdet, mainokset, elokuvat ja televisio-ohjelmat muokkaavat lasten tunteiden kokemiseen, säätelemiseen ja ilmaisemiseen liittyviä käsityksiä, joista jokaisen lapsen kanssa työskentelevän ja vanhemman tulee olla tietoinen. (Kokkonen 2010, 137.)

4 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tavoite on löytää vastauksia siihen, kuinka varhaiskasvattajat voivat tukea lasta sosiaalisissa taidoissa. Opinnäytetyö selvittää myös, kuinka varhaiskasvattajat voivat tukea lasta tunteiden säätelyssä.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten varhaiskasvattaja tukee lasta sosiaalisissa taidoissa päiväkodin arjessa?
2. Miten varhaiskasvattaja tukee lasta tunnetaidoissa ja tunteiden säätelyssä päiväkodin arjessa?

Opinnäytetyön aihe on rajattu koskemaan varhaiskasvatuksen osalta päiväkotia, koska päivähoito on toimintakenttänä todella laaja. Tutkimuksesta on suljettu pois perhepäivähoito, koska siitä ei ole tutkimusmateriaalia niin paljon kuin päiväkotia

maailmasta ja opinnäytetyön toimeksiantaja on päiväkotia. Opinnäytetyön aineiston hankkimisessa on käytetty integroivaa kirjallisuuskatsausta. Tämä aineisto on analysoitu teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.

4.1 Tutkimuksen toteutus

4.1.1 Integroiva kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on arvioida jo olemassa olevaa tietoa ja tehdä synteesi aikaisemmista tutkimuksista. Hyvän kirjallisuuskatsaus kokoaa keskeisimmän aiemmin tiedon kohteena olevasta ilmiöstä, luo perustan valittavalle menetelmälle ja tutkimuksen tutkimusasetelmalle, sekä tunnistaa jatkotutkimus tarpeita. (Sulosaari & Kajander-Unkuri 2016, 107.) Opinnäytetyössä aineiston hankkimisessa on käytetty integroivaa kirjallisuuskatsausta. Sulosaaren ja Kajander-Unkurin (2016, 107–108) mukaan Evans (2008) pitää integroitua kirjallisuuskatsausta laajimpana kirjallisuuskatsauksen muotona ja se tarjoaa laajan kuvan aihetta käsittelevästä tutkimuksesta ja kirjallisuudesta. Tyypillistä integroidulle kirjallisuuskatsaukselle on laajat tutkimuskysymykset ja tutkittavaa ilmiötä on tarkoitus kuvata laajasti. (Sulosaari & Kajander-Unkuri 2016, 107–108.) Integroiva ote kirjallisuuskatsauksessa sallii erilaisin metodein tehdyt tutkimukset analyysin pohjaksi (Salminen 2011, 8). Kriittinen arviointi kuuluu oleellisesti integroivaan kirjallisuuskatsaukseen. Haastavan kriittisen arvioinnin avulla pystytään tiivistämään tutkimusmateriaalia katsaukseen. (Flinkman & Salanterä 2007, 93.) Keskeistä integroidussa kirjallisuuskatsauksessa on huolellinen kaikkien vaiheiden raportointi, suunnitelmallisuus ja tärkeää on muistaa aineiston analyysiin valitun tutkimusaineiston laadun arvioiminen (Sulosaari & Kajander-Unkuri 2016, 114–115).

Integroitu kirjallisuuskatsaus jaetaan viiteen vaiheeseen. Ensimmäisenä pitää päättää ja asettaa tutkimuskysymykset, sen jälkeen suunnitellaan analysoitavan aineiston keruu ja kerätään se. Aineiston laatu arvioidaan ja se analysoidaan, sekä lopuksi aineisto tulkitaan ja esitetään tulokset. (Flinkman & Salanterä 2007, 88; Sulosaari & Kajander-Unkuri 2016, 110–113.)

Ensimmäisenä mietitään ja laaditaan tutkimuskysymys. Sulosaaren ja Kajander-Unkurin (2016, 111) mukaan Evans (2008) ja Whittemore (2008) kirjoittaa, että tutkimustehtävää täsmennetään miettimällä tutkimuskysymys, johon aineistosta haetaan vastausta. Selkeä tutkimustehtävä tukee järjestelmällistä työskentelyä, se ohjaa kirjallisuushaun tekemistä sekä aineiston analyysia. Aineisto kirjallisuuskatsaukseen kerätään etukäteen tehdyn suunnitelman mukaan. Valitaan asiasanat ja/tai yhdistelmät sekä tietokannat, joista haku tehdään. Tiedonhaun tuloksista pidetään kirjaa ja kun potentiaalinen aineisto on löytynyt, julkaisujen soveltuvuus tutkimustehtävälle arvioidaan ennalta tehtyjen mukaanotto- ja poissulkukriteereihin perustuen. Hakuprosessi kuvataan usein jollain kuviolla tai luettelolla raportissa. Sitten tutkimusaineiston laatu arvioidaan. Sulosaaren ja Kajander-Unkurin (2016, 112) mukaan Polit ja Beck (2010) kirjoittaa, että lähdeaineiston laatu arvioidaan ja kuvataan. Aineiston analyysin tarkoituksena on kirjallisuuskatsaukseen sisällytettyjen tutkimusaineistojen tasapuolinen ja huolellinen tulosten tulkinta ja yksittäisten tutkimusten tulosten synteesi. (Whittemore & Knafel 2005, 549).

Lopuksi integroidun kirjallisuuskatsauksen tulokset tulkitaan ja esitetään. Julkaisu osallistuu tiedeyhteisön tieteelliseen keskusteluun ja lisää tiedeyhteisön tietopääomaa. (Flinkman & Salanterä 2007, 97.) Sulosaaren ja Kajander-Unkurin (2016, 114) mukaan Evan (2008) on kirjoittanut, että integroidun kirjallisuuskatsauksen tuloskohdassa tärkeää on kirjata ylös keskeiset tiedot analyysiin valituista aineistoista, keskeiset tulokset tutkimusartikkeleista ja koko aineiston synteesi.

4.1.2 Aineiston hankinta

Aineisto opinnäytetyöhön on hankittu vaiheittain, ensimmäisiä koehakuja tein 2015 ja 2016 ja systemaattisempia koehakuja tein Jyväskylän ammattikorkeakoulun kursilla ”Asiantuntijana tiedonhaussa” saamalla tiedoilla. Opintotauon jälkeen tein lopulliset hakulausekkeet ja parhaat haut löytyivät syksyllä 2018.

Etsin sopivia hakusanoja Yleisen suomalaisen ontologia sivuston avulla (YSO), josta sain myös englannin kieliset vastineet sanoille. (YSO 2018) Käytin apuna myös MOT-sanakirjastoa (MOT 2018) ja MeSH asiasanastoa (MeSH 2018), jotta löysin osuvat ja oikeat hakusanat. Koehakujen jälkeen hakusanoiksi ja-yhdistelmiksi valitsin suomeksi: ”sosiaaliset taidot” OR ”sosiaalinen kehitys” AND päiväkotia ja tunnekasvatus. Englanniksi hakusanoiksi ja-yhdistelmiksi valitsin: ”social skills” OR ”social change” OR ”social development” OR ”social competence” AND ”nursery school” OR ”day care center” OR nursery OR kindergarten; ”emotion regulation” OR ”emotion control” AND ”nursery school” OR ”day care center” OR nursery OR kindergarten; emotional competence OR social-emotional competence OR emotional skills OR emotional intelligence AND ”nursery school” OR ”day care center” OR nursery OR kindergarten; emotional competence OR social-emotional competence OR emotional skills OR emotional intelligence AND supporting.

Opinnäytetyöhön valitut aineistot ja niistä tehdyt tiedonhaukukset on tehty: Arto-kotimainen artikkelitietokanta, Ebscohost Academic Search Elite, Ebscohost Chinal with full text Jamk, Ebscohost Eric Jamk, Elsevier Science Direct, Janet Finna.fi, Jykdok-tietokanta Eric ProQuest tietokannoista. Muu haku- tiedonhakuna tarkoittaa muiden tutkimusten lähdeluetteloita. Hakuja en tässä kohdassa kirjannut systemaattisesti, joten hakutulokset on esitetty vain valitun aineiston kohdalta tiedonhaussa. Ebscohost, Academic Search Elitestä löysin neljä tutkimusartikkelia, Ebscohost Eric, Jamksta löysin kolme tutkimusartikkelia, Ebscohost, Chinal with full text, Jamksta löysin kaksi tutkimusartikkelia, Elsevier Science Direct tietokannasta löysin yhden ja Janet Finnasta yhden tutkimusartikkelin ja Muu hakuna löysin yhden tutkimusartikkelin. Lopulta näistä tietokannoista löytyi parhaiten sisäänottokriteerejä vastaavia hakuja. Systemaattisia

hakuja tein myös Arto-tietokannasta, Finna.fi:stä ja Jykdok-tietokannasta Erisc Pro-Quest tietokannasta. Kaikki tiedonhaun tulokset löytyvät liitteestä opinnäytetyön lopussa (liite 1).

Aineiston sisäänottokriteerit ovat:

1. Tutkimuksen julkaisu-aika on vuoden 2008 jälkeen.
2. Tutkimuksen kieli on suomi, ruotsi tai englanti
3. Aineisto koskee varhaiskasvatusikäisiä lapsia päiväkodissa, pääosin 3–6-vuotiaita lapsia.
4. Julkaisu on vertaisarvioitu tai muuten laadukas.
5. Julkaisu on saatavissa helposti ja maksutta koko tekstinä kirjastosta tai internetistä.

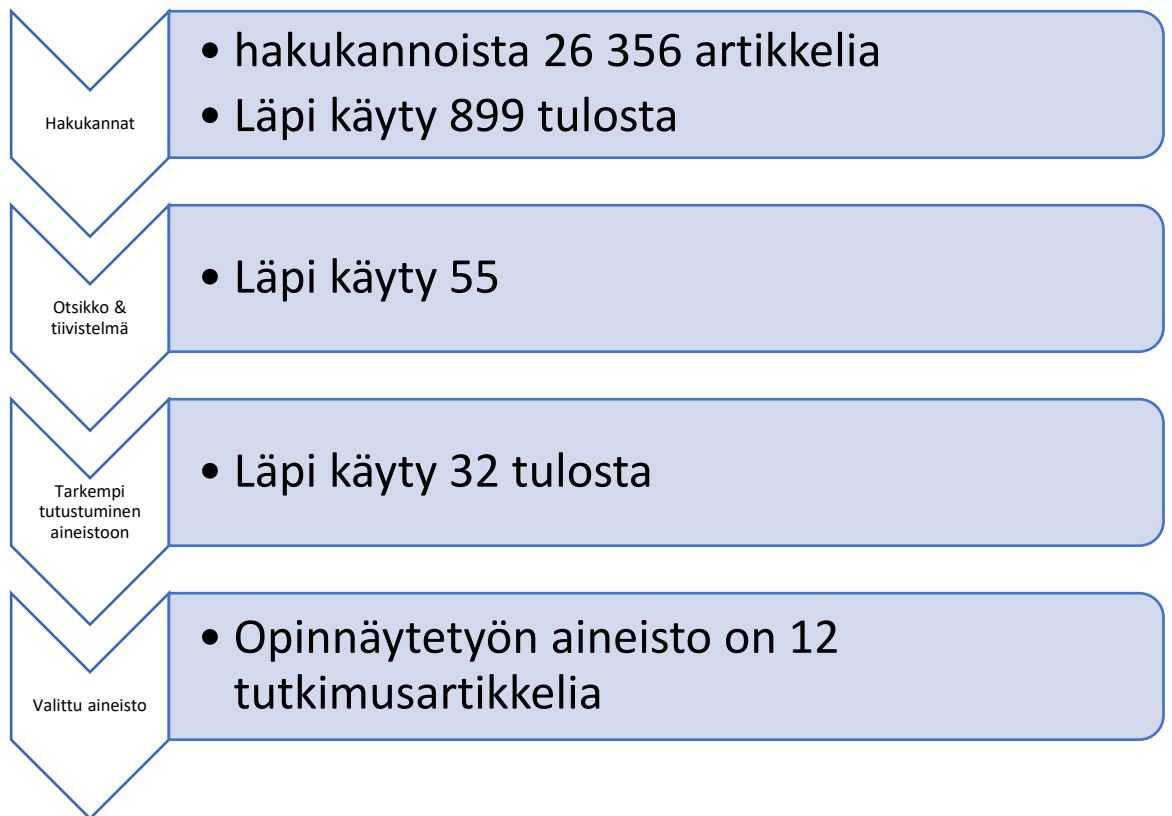
Aineiston poissulkukriteerit ovat:

1. Tutkimus on julkaistu ennen vuotta 2008.
2. Tutkimuksen kieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai englanti.
3. Aineisto koskee muita, kuin varhaiskasvatusikäisiä lapsia.
4. Julkaisu ei ole vertaisarvioitu tai muuten laadukas.
5. Julkaisu ei ole saatavissa helposti ja maksutta koko tekstinä kirjastosta tai internetistä.

Valitsin tutkimuksen julkaisuajan koskemaan 2008 jälkeen tehtyjä tutkimusartikkeleita ja poissuljin sitä vanhemmat tutkimusartikkelit, koska näin varmistin, että lähteet ovat tuoreita ja saatu tieto on ajantasaista. Valitsin kieliksi suomen-, ruotsin- ja englanninkielen, näitä kieliä pystyn sujuvasti lukemaan ja ymmärtämään. Sain hieman kulttuurillista sävyä opinnäytetyöhöni, koska tutkimusartikkelit olivat kansainvälisiä, muita kuin suomenkielisiä tutkimusartikkeleita. Tutkimusartikkeleiden tutkimukset olivat toteutettu muun muassa Norjassa, Saksassa, Australiassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Turkissa. Poissuljin muun kieliset kuin suomi, ruotsi ja englanti, koska en osaa muita kieliä. Valitsin tutkimusartikkelit koskemaan varhaiskasvatusikäisiä lapsia ja pääosin 3–6-vuotiaita lapsia, koska heillä näkyy sosiaalisia ja tunnetaitojen kehi-

tystä enemmän, kuin nuoremmilla lapsilla. Poissuljin aineistosta muut kuin varhaiskasvatuskäiset lapset, jotta sain tutkimusaineistoon juuri oikeanlaista aineistoa. Sisäänottokriteerinä on myös vertaisarvioidut julkaisut tai muuten laadukkaat teokset, tällä taataan opinnäytetyön laadukkuus. Poissuljin julkaisut, jotka eivät ole vertaisarvioituja tai muuten laadukkaita, laadukkuuden takaamiseksi. Sisäänottokriteerinä on myös julkaisujen saatavuus helposti ja maksutta koko tekstinä kirjastosta tai internetistä, tällä kriteerillä takasin lähteiden saannin. Jos julkaisua ei ole saatavilla helposti ja maksutta koko tekstinä kirjastosta tai internetistä poissuljin sen opinnäytetyöstäni, tällä kriteerillä takasin sopivien lähteiden saannin sekä sujuvan työskentelyn.

Tiedonhakuprosessi tuotti tuloksena aineiston, joka koostuu 12 tutkimusartikkelista. Hakutuloksissa kävin enimmillään läpi 119, pääsääntöisesti kävin läpi sata ensimmäistä hakutulosta, jos tuloksia oli yli sata. Aineiston merkityksellisyyden kannalta tämä oli riittävä määrä. Arvioin hakutuloksen merkityksellisyyttä aineiston otsikon ja tiivistelmän perusteella hyödyntämällä aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerejä. Jos hakukoneilla oli mahdollisuus tehdä rajauksia, rajasin ne koskemaan vertaisarvioituja artikkeleita, julkaisuvuotta välillä 2008–2018. Valitun aineiston laadukkuus on taattu, sillä tieteelliset artikkelit ovat vertaisarvioituja. Seuraavan sivun kuviossa on esitetty kirjallisuuskatsauksen tiedonhakuprosessi (kuvio 2).

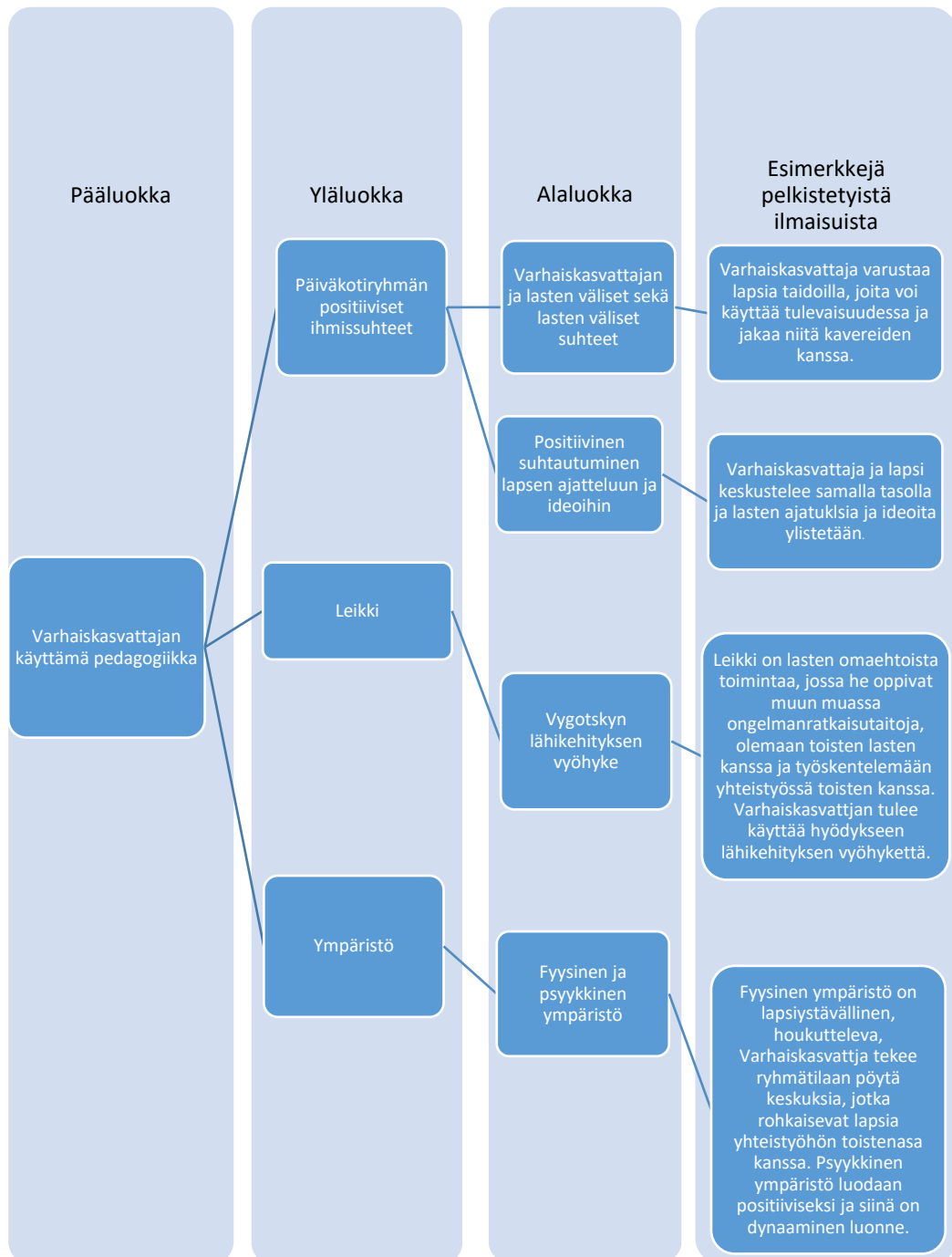
Kuvio 2. Tiedonhakuprosessi

4.1.3 Aineiston analyysi

Opinnäytetyöni integroivan kirjallisuuskatsauksen sisällön analyysissä käytän teoria-ohjaavaa sisällönanalyysiä. Analyysissä on kytkeä teoriaan, mutta se ei suoraan pohjautu teoriaan tai nouse suoraan sieltä. (Eskola 2015, 188.) Analyysiyksiköt valitaan aineistosta, analyysissä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta sillä ei testata teoriaa vaan se luo uusia ajatuksia. Teoriaohjaavassa päättelyssä on kyse usein abduktiivisesta ajattelusta, tutkijan ajatusprosesseissa vaihtelevat aineiston anti ja valmiit mallit tai teoriat. Tutkija yhdistelee näitä toisiinsa luovasti, puolipakolla ja pakolla, tätä kautta voi syntyä täysin uutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018)

Analysoin aineistoa kahdessa vaiheessa, ensimmäisessä vaiheessa sain vastauksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Miten varhaiskasvattaja tukee lasta sosiaalisissa taidoissa päiväkodin arjessa? Aloitin aineiston analysoinnin teemoittelemalla sen pääluokkiin, yläluokkiin ja alaluokkiin. Käytin analysoinnissa apuna käsitekarttaa, taulukointia sekä perinteistä värikynäkoodausta. Tässä vaiheessa aineistoa ei karsita, vaan järjestetään uudestaan. Tämän jälkeen luin aineistoa läpi kahteen otteeseen (Eskola 2015, 194–197.) ja Niela-Vilen ja Hamarin (2016, 31) mukaan Whittermore ja Knafel (2005) sekä Booth (2012) ohjeistavat lukemaan, vertailemaan ja ryhmittelemään aineistoa pienissä osissa prosessia toistaen, jotta pystyyn tekemään siitä tulkin-toja. Analyysin tehtävä on tiivistää aineistoa sellaiseen muotoon, että informaatio-arvo aiheesta kasvaa. (Eskola 2015, 196–197). Luin tutkimusartikkeleita vielä uudestaan, jotta sain oleelliset ja mielenkiintoisimmat tutkimustulokset esille ja poistettua epäoleelliset asiat pois, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymykseen (Tuomi & Sarajärvi 2018; Eskola 2015, 197).

Aineiston analysoinnin toisen vaiheen toteutin samalla tavalla kuin ensimmäisen vaiheen ja sain vastauksen toiseen tutkimuskysymykseen: Miten varhaiskasvattaja tukee lasta tunnetaidoissa ja tunteiden säätelyssä päiväkodin arjessa? Tutkimusartikkeleista löytyi yhteyksiä Lev Vygotskyn lähikehityksen vyöhykkeeseen, leikin teoriaan, vertaisuuteen sekä varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, joita käytän hyväksi analysoinnissani (Eskola 2015, 201). Lopuksi tarkastelin tuloksia ja viimeiseksi tein yhteyksiä teoriaan ja sitä kautta sain tehtyä analyysin aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018). Seuraavalla sivulla näkyy esimerkki aineiston analyysistä (kuviot 3).

Kuvio 3. Esimerkki aineiston analyysistä.

5 Tutkimustuloksia

Varhaiskasvattajan käyttämällä pedagogiikalla on suuri merkitys lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Pedagogiikka, joka pitää sisällään niin positiiviset ihmissuhteet päiväkotiryhmässä kuin myös leikin ja ympäristön, niin fyysisen kuin psyykkisen ympäristön vaikuttavat positiivisesti lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Positiiviset ihmissuhteet pitävät sisällään lasten keskinäiset suhteet ja suhteet varhaiskasvattajiin. (Kirk & MacCallum 2017, 85–93.) Leikkiin keskittyvällä toiminnalla ja erilaisilla ohjelmilla, kuten ennaltaehkäisevillä interventio ohjelmilla tai taideohjelmilla pystytään myös vaikuttamaan lasten sosiaalisiin taitoihin. (Fesseha & Pyle 2016, 361–377; Yazici 2017, 17–26; Fossum, Handergård, & Drugli 2017, 2215–2223; Coombs Richardson, Myran & Tonelson 2009, 143–149).

Lasten tunnetaitojen säätelyyn ja tunnetaitojen kehitykseen varhaiskasvattajat pystyvät vaikuttamaan erilaisten ohjelmien avulla, joissa on otettu huomioon lapsen ikä- ja kehitystaso. Ohjelmissa opetetaan tunteiden säätelyä ja tunnetaitoja muun muassa leikin, musiikin, piirtämisen, keskustelun ja luonnossa leikkimisen ja tutkimisen avulla. Myös tärkeässä roolissa on varhaiskasvattajan omat tunnetaidot opettaessa niitä lapsille. (Deans, Klarin, Liang & Frydenberg 2017, 78–86; LaFreniere 2013, 183–204; Carter 2016, 9–24; Jucan & Simion 2014, 620–626; Schell, Albers, von Kries, Hillenbrand & Hennemann 2015, 647–654; Weiland & Yoshikawa 2013, 2112–2130; Denham, Basset & Zinsser 2012, 137–143.)

Viidestä ensimmäisestä (tutkimusartikkelit 1–5) tutkimusartikkelista löysin vastaukset ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, Miten varhaiskasvattaja tukee lasta sosiaalisissa taidoissa päiväkodin arjessa? Seuraavista seitsemästä (tutkimusartikkelit 6–12) tutkimusartikkelista sain vastaukset toiseen tutkimuskysymykseen, Miten varhaiskasvattaja tukee lasta tunnetaidoissa ja tunteiden säätelyssä päiväkodin arjessa? Liitteissä löytyy luettelo kaikista tutkimusartikkeleista (liite 2.).

5.1 Sosiaalisten taitojen tukeminen

Varhaiskasvattajan pedagoginen lähestymistapa pitää tarjota lapsille lisää mahdollisuuksia kehittyä ja vahvistaa sellaisia strategisia prosesseja, jotka ovat oleellisia itsemäiselle ajattelulle ja oppimiselle. Näitä mahdollisuuksia tulee tarjota lapsille hyvien ihmissuhteiden, leikin ja ympäristön yhteisvaikutuksen avulla (Kirk & MacCallum 2017, 85). Lämpimät ihmissuhteet, niin lasten keskinäiset suhteet kuin suhteet varhaiskasvattajiin luovat turvallisen ympäristön, joka rohkaisee lapsia vuorovaikutukseen toistensa sekä aikuisen kanssa. Tällainen turvallinen ympäristö rohkaisee lapsia leikkimään. Pitemmällä aikavälillä lasten leikki kehittyy ja heidän sosiaaliset ja tunnetaidon kehittyvät sen myötä. (Kirk & MacCallum 2017, 91.) Varhaiskasvattaja pystyy lisäämään omaan ryhmäänsä rikkaita opetustilanteita ilman häiriötä luomalla positiivisia ihmissuhteita, leikin ennakkosuunnittelulla ja luomalla ympäristön, mikä on suunniteltu psyykkisesti tukemaan ihmissuhteita, niin lasten keskinäisiä ihmissuhteita kuin suhteita varhaiskasvattajiin. Fyysinen ympäristö on suunniteltu niin, että se rohkaisee lapsia lasten aktiiviseen osallisuuteen sekä se on suunniteltu tukemaan leikkiä. Kun leikki, ihmissuhteet ja ympäristö ovat yhtä lailla tuettu ja toimivat samanaikaisesti, ne rikastuttavat toisiaan ja oppimispotentiaalia ryhmässä, samalla lasten sosiaaliset ja tunnetaidot kehittyvät. (Kirk & MacCallum 2017, 88, 91.)

Varhaiskasvattaja luo ryhmäänsä sellaisen ilmapiirin, että siellä pidetään arvossa lasten ideoita ja ajatuksia sekä keskusteluja. Lapset oppivat argumentoimaan omia ajatuksia ja heidän ongelmanratkaisutaidot kehittyvät. (Kirk & MacCallum 2017, 89; Fesseha & Pyle 2016, 368; Coombs Richardson, Myran & Tonelson 2009, 145.) Ongelmanratkaisutaitojen kehittyessä lapset pystyvät toistamaan näitä opittuja taitojaan tulevaisuudessa samankaltaisissa tilanteissa ryhmän toisten lasten kanssa. Lapset tulevat tietoisiksi omista ongelmanratkaisutaidoista ja voivat itsevarmasti käyttää niitä tulevaisuudessa. (Kirk & MacCallum 2017, 89.) Lapset oppivat tekemään kompromisseja ja heidän kielelliset taidot kehittyvät (Fesseha & Pyle 2016, 368).

Varhaiskasvattajan kiertelee luokassa, sekä kuuntelee ja havainnoi lasten keskustelujen ja leikkien sääntöjä ja tätä kautta hän pystyy osallistumaan keskusteluihin rikkomatta lasten välisten keskustelujen virtaa. Varhaiskasvattajan työtapana on kierrellä luokassa, joten se on lapsille tavallista ja normaalia. Lapset tietävät, että varhaiskasvattaja ei ota ohjaksia keskusteluissa, vaan hän auttaa lapsia kehittämään omaa ajattelua ja ymmärrystä. (Kirk & MacCallum 2017, 89.)

Varhaiskasvattajan tulee tunnustaa ja ymmärtää leikin arvo oppimiselle. Varhaiskasvattajan tulee aktiivisesti etsiä opetustilanteita lasten leikeistä ja käyttää tehokkaasti niitä hetkiä kehittääkseen lasten ymmärrystä. Lapset ovat hyvin sitoutuneita toimintaan ja leikkiin lapsilähtöisessä toiminnassa. Tällaisessa lapsilähtöisessä toiminnassa varhaiskasvattajan tulee ymmärtää hänen tärkeä rooli löytää opetustilanteet ja mennä mukaan niihin tilanteisiin laajentaakseen ja kehittääkseen lasten sosiaalisia ja tunnetaitoja, ymmärrystä ja tietämystä asioista. Tämä pitää tehdä niin, ettei lasten sitoutuminen leikkiin häiriinny. (Kirk & MacCallum 2017, 88.)

Leikkiessä lapsi muokkaa käytöksensä leikin tai roolihahmonsä sääntöjen mukaan, se on jotain sellaista, mitä he eivät voi tehdä oikeassa elämässä ja tällöin rakentuu ja avautuu lähikehityksen vyöhyke. Lev Vygotskyn teoria lähikehityksen vyöhykkeestä pitää sisällään ajatuksen, että lapsi oppii uutta ja kehittyy. Lasten leikki, oppiminen ja kehittyminen näkyvät samanaikaisesti ja samansuuntaisesti, ja niitä ei voi erottaa. Vygotskyn teorian mukaan sosiaalinen kehittyminen johtaa kognitiiviseen kehitykseen. (Kirk & MacCallum 2017, 87; Coombs Richardson, Myran & Tonelson 2009, 145; Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 66–71.) Leikkiessä lapsi oppii hallitsemaan tunteitaan ja impulsseja, tekemään omia päätöksiä, näkemään asioita toisen näkökulmasta, neuvottelemaan erimielisyyksistä toisten kanssa ja luomaan ystävyys-suhteita. (Kirk & MacCallum 2017, 87; Coombs Richardson, Myran & Tonelson 2009, 145; Fesseha & Pyle 2016, 366). Haastava ja monitahoinen leikki auttaa lasta kehittämään kehittyneempiä ja monipuolisia sosiaalisia ja tunnetaitoja, jotka kohentavat hyvinvointia, lisäävät sosiaalisia taitoja ja on tulevaisuudessa osallisena hyvään koulumenestykseen. (Kirk & MacCallum 2017, 87; Coombs Richardson, Myran & Tonelson 2009, 145).

Varhaiskasvattajan tulee osata käyttää hyödyksi lapsen lähikehityksen vyöhykettä auttaessaan lasta kehittymään, tarjoamalla strategista tukea lapsille, kun lapset osallistuvat toimintaan, jotka nousevat lasten omista mielenkiinnonkohteista ja teoista. Varhaiskasvattaja voi opettaa lapsille kriittistä ajattelua, kuinka olla toisten kanssa ja antaa monenlaisia työkaluja ongelmanratkaisuun, esimerkiksi ohjata ryhmän toista lasta auttamaan toista lasta ongelmanratkaisussa. Lapsia ohjataan olemaan opettajia, jotka voivat auttaa toinen toisiaan. Kierrellessään ryhmätiloissa varhaiskasvattaja tulee tietoiseksi lasten leikeistä, keskusteluista ja kehityksestä. (Kirk & MacCallum 2017, 90.) Varhaiskasvattajan osallistuminen lapsilähtöiseen toimintaan, osoittaa lapsille, että lasten toiminnalla ja leikillä on merkitystä. Tällöin lasten leikki kehittyy monipuolisemmaksi ja lapset auttavat toinen toisiaan, jolloin lähikehityksen vyöhyke avautuu, uuden oppimista tapahtuu. (Kirk & MacCallum 2017, 92.)

Varhaiskasvattajan tulee olla tietoinen omasta roolistaan lasten leikissä ja varhaiskasvattajan tulee käyttää tuntemustaan lapsista ja heidän leikkikäyttäytymisestä, jotta hän voi menestyksekkäästi mennä mukaan lasten keskusteluihin ja kehittää lasten ajattelua jokapäiväisissä konteksteissa. Varhaiskasvattaja ei saa ottaa ohjaksia leikissä, vaan hänen tulee tukea lasten sosiaalista ja tunteiden kehitystä vahvistamalla lapsille, että heidän sosiaaliset kanssakäymiset, ideat ja ajatukset ovat arvostettuja ja tärkeitä. Tällä tavoin lasten keskustelutaidot ja leikki kehittyvät monimuotoisemmiksi ajan myötä. (Kirk & MacCallum 2017, 90.) Leikin avulla myös lasten akateemiset taidot, esimerkiksi matemaattiset ja kielelliset taidot kehittyvät, ja leikkiessä lasten sinnikkyys kasvaa ja kehittyy (Fesseha & Pyle 2016, 367, 368). Varhaiskasvattaja voi tehokkaasti ohjata lasten osallistumista kehittyneempään sosiaaliseen toimintaan. Varhaiskasvattajan suunnitteleman ryhmätilojen ja positiivisen psyykkisen ympäristön avulla lasten leikit kehittyvät ja kanssakäyminen lasten välillä on laadukasta. (Kirk & MacCallum 2017, 90.)

Fyysinen ympäristö luodaan päiväkotiryhmässä tukemaan lasten kehitystä. Varhaiskasvattaja luo keskuksia, pöytäryhmiä, jotka rohkaisevat lapsia vuorovaikutukseen toistensa kanssa. (Kirk & MacCallum 2017, 91; Fesseha & Pyle 2016, 370.) Lapset kerääntyvät pöytäryhmiin muun muassa rakentelemaan, piirtämään ja kirjoittamaan, sekä samalla he keskustelivat keskenään. Päiväkotiryhmän tilat ovat lapsiystävällisiä,

houkuttelevia ja välillä niitä muokataan lasten mieltymysten mukaan. Tämä kannustaa lapsia omistautumaan ja toimimaan ryhmässä. Tällaisissa tilanteissa avautuu lähikehityksen vyöhyke ja oppimista ja kehittymistä tapahtuu. Varhaiskasvattaja ohjaa lapsia tukemaan toistensa oppimista. (Kirk & MacCallum 2017, 91.)

Psyykinen ympäristö päiväkotiryhmässä on dynaaminen, jossa varhaiskasvattajien ja lasten väliset tai lasten keskinäiset oppimistilanteet muuttuvat niin, että noviisi jokaisessa tilanteessa saa vastuuta opettamisesta ja oppimisesta. Tämä on mahdollista, kun varhaiskasvattaja ymmärtää, että oppimista tapahtuu joka puolella ryhmässä, ei vain aikuisjohtoisissa tilanteissa. Kierrellessään ryhmätilassa varhaiskasvattaja tarttuu hetkiin, jolloin hän voi opettaa lapsille kehittyneempiä ongelmaratkaisutaitoja ja tämä tapahtuu lapsia ja heidän toimintaansa kunnioittaen. Varhaiskasvattaja on herkkä vihjeille, mitä hän havaitsee ryhmässä ja ymmärtää lasten ymmärryksen tason ja sopeuttaa ja muokkaa ohjeet ja avun lasten taito tason huomioon ottaen. (Kirk & MacCallum 2017, 91.)

Kouluttautuminen ohjelman avulla, jossa keskitytään muun muassa lapsen ja varhaiskasvattajan väliseen positiiviseen ihmissuhteeseen, ongelmien ennaltaehkäisyyn, rohkaisuun ja kehuihin sekä lasten motivointiin, tukevat lapsen sosiaalista ja tunteiden kehitystä päiväkotiryhmässä (Fossum, Handergård, & Drugli 2017, 2216, 2218). Tällaisella ohjelmalla pystytään vaikuttamaan hyvin myös suuren riskin lasten sosiaaliseen käyttäytymiseen ja kehitykseen positiivisesti (Fossum, Handergård, & Drugli 2017, 2221).

Akateemisten taitojen opettaminen lapsille on tärkeää, mutta sosiaalisten taitojen opettaminen on yhtä tärkeää, koska lasten suoriutuminen päiväkodissa on yhteydessä heidän taitoonsa noudattaa sääntöjen ja tulla toimeen niin aikuisten kuin ikätovereidensa kanssa (Coombs Richardson, Myran & Tonelson 2009, 143). Osa interventio-ohjelmista on suunnattu erityislapsille, mutta niiden toiminnat ovat sopivia kaikille lapsille varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvattajia koulutetaan käyttämään erilaisia ohjelmia tukemaan lasten sosiaalista kehittymistä, mutta heitä kannustetaan olemaan kekseliäitä, koska kaikki ohjelmat eivät ole jäykkiä. Varhaiskasvattajia opastetaan käyttämään omaa osaamista ja tietämystä oman ryhmän lapsista ja käyttä-

mään sellaisia menetelmiä ja toimintoja, jotka sopivat heidän ryhmän lapsille. Interventio-ohjelmassa voi muodostua erilaisista osista, esimerkiksi minä ja muut, konfliktien ratkaisu, kommunikointi, sosialisatio, jakaminen ja empaattisuus sekä välittäminen. Interventio-ohjelmat aktivoivat myös vanhempia, esimerkiksi varhaiskasvattajan lähettämä kirje neuvoo vanhempia käyttämään kotona tietynlaisia toimintoja, jotka auttavat lasten sosiaalista kehitystä. (Coombs Richardson, Myran & Tonelson 2009, 144.)

Interventio-ohjelmien avulla varhaiskasvattaja voi opettaa lapsille taitoja, kuinka ajatella eikä mitä ajatella. Lapsia voimaannutetaan ymmärtämään, että he ovat itsenäisiä ajattelijoita. Ajattelun askeleissa opetetaan lasta pysähtymään, ajattelemaan, suunnittelemaan ja tarkistamaan löytääkseen ratkaisuja asioihin ja heitä opetetaan myös arvioimaan omia päätöksiä. (Coombs Richardson, Myran & Tonelson 2009, 145.) Taidekasvatusohjelma pitää sisällään draamaa, leikkiä, musiikkia, tiedettä eri muodoissa, kirjallisuutta, kekseliäisyyttä vaativaa toimintaa, matematiikkaa ja liikunnallista toimintaa. Kaikille toiminnoille on keskeistä leikin kautta oppiminen. Näillä toiminnoilla on positiivinen vaikutus lasten sosiaaliseen kehitykseen. (Yazici 2017, 20, 25.)

Opinnäytetyön tulosten mukaan varhaiskasvattajilla on monia keinoja tukea lapsia sosiaalisissa taidoissa. Varhaiskasvattajan käyttämällä pedagogiikalla on suuri merkitys lapsen sosiaaliseen kehitykseen, joka pitää sisällään niin positiiviset ihmissuhteet, kuin leikin ja fyysisen sekä psyykkisen ympäristön hänen omassa ryhmässään. Myös leikillä ja erilaisilla valmiilla ohjelmilla on merkitystä lapsen sosiaalisten taitojen tukemiseen. Ohjelmat ovat esimerkiksi erilaisia interventio ohjelmia ja taideohjelmia.

5.2 Tunnetaitojen tukeminen

Ohjelmat, joissa otetaan huomioon lasten tapa oppia asioita ja otetaan huomioon lasten ikä- ja kehitystaso, saadaan vaikutusta lasten tunteiden säätelyyn. Näiden ohjelmien tulee olla säännöllisiä, jotta oppimista tapahtuu. Opetettuja sisältöjä täytyy opettaa lapsille lapsilähtöisesti. Nämä tavat ovat esimerkiksi leikkiminen, piirtäminen, laulaminen, musiikki ja keskusteleminen. (Deans, Klarin, Liang & Frydenberg 2017, 78–80; Carter 2016, 15; Schell, Albers, von Kries, Hillenbrand & Hennemann 2015, 647, 652.)

Lapset osaavat kuvata erilaisia tunteita muun muassa piirtäen ja sanoittamalla piirtämänsä (Deans, Klarin, Liang & Frydenberg 2017, 82). Varhaiskasvattajat ovat vastuussa siitä, että ryhmässä on hyvä balanssi, jossa lapset voivat ilmaista tunteitaan leikkiessään ja oppiessaan uusia asioita. Varhaiskasvattajat voivat luoda musiikin avulla kivan ja suotuisan tunnelman omaan ryhmään leikkien, touhujen ja opetustilanteiden ajaksi. Musiikin tulee olla osa lapsen elämää niin päiväkodissa kuin kotonaakin. (Jucan & Simion 2014, 620.) Musiikki auttaa lapsia kehittämään kielellisiä taitoja, jotka ovat kytköksissä tunteiden säätelyn oppimiseen (Jucan & Simion 2014, 621).

Esikouluikäisille suunnattu ohjelma oli vaikuttava, joka keskittyi akateemisiin taitoihin, muun muassa kielellisiin taitoihin, lukemiseen, matematiikkaan sekä tunnetaitoihin. Tällaisessa ohjelmassa varhaiskasvattaja sai tukea omaan työhönsä valmennuksen avulla. (Weiland & Yoshikawa 2013, 2114). Jotta lapset oppivat tällaisen ohjelman avulla tunnetaitoja varhaiskasvattajan piti käyttää lapsilähtöisiä työskentelytapoja ja tässä ohjelmassa ne olivat satuja. Satujen avulla lasten piti osata kertoa ja näyttää kuvista, että oliko sadussa kuultu hahmo esimerkiksi iloinen, vihainen, pelossaan vai surullinen. Tytöille näytettiin tytön kasvot ja pojille poikien kasvot, josta valita oikeanlainen tunne. (Weiland & Yoshikawa 2013, 2118–2119.)

Varhaiskasvattajan käyttämä ohjelma, joka toteutettiin pienryhmissä säännöllisesti, ja jossa käytettiin lapsilähtöisiä työskentelytapoja, auttoi lapsia tunteiden säätelyssä. Ohjelma vahvisti lasten tunnetaitoja ja tunteiden säätelyä, siinä opetettiin ottamaan

huomioon toisten näkemykset, opetettiin kommunikointitaitoja ja sosiaalisten ongelmien ratkaisutaitoja. Työskentelytapoina oli esimerkiksi roolileikit, yhteisleikit, keskustelut ja luovat työskentelytavat. Lasten tunnetaidot kehittyivät ohjelman avulla, jossa esimerkiksi käsinuken avulla opetettiin ongelmanratkaisutaitoja yhteistyössä toisten lasten kanssa. Ohjelma piti sisällään myös varhaiskasvattajan ja vanhempien välisen yhteistyön. Vanhemmille ja varhaiskasvattajille neuvottiin kirjeen avulla, kuinka he voivat opettaa uusia tunteiden säätelytaitoja lapsille ja kuinka niitä voidaan ottaa huomioon ja käyttöön jokapäiväisessä elämässä. (Schell, Albers, von Kries, Hillenbrand & Hennemann 2015, 674–648.)

Ohjelma, joka keskittyy opettamaan lapsille varhaiskasvattajan avulla empatiaa, välittämistä, avointa kommunikointia ja kohteliasta käytöstä, auttoi lapsia ottamaan huomioon toisten tunteet. Ohjelman avulla lasten itseluottamus kehittyi ja kasvoi, lapset luottivat toisiin ryhmän jäseniin, he oppivat toimimaan kavereiden kanssa empaattisesti, välittävästi ja kunnioittavasti. Lapset käyttäytyvät kohteliaasti toisia kohtaan ja he käyttäytyivät kohteliaasti myös ryhmätilan ulkopuolella, esimerkiksi ruokailussa ja jutellessa toistensa kanssa. He osasivat muokata oppimaansa käytöstä muihinkin tilanteisiin. Tällaisen ohjelman avulla lapsille opetettiin ja he ymmärsivät myös kulttuurilliset erot kohteliaassa käytöksessä. (Deans, Klarin, Liang & Frydenberg 2017, 83.)

Esikouluikäisillä lapsilla on kypsymisen ja sosialisointin myötä kasvanut kapasiteetti kontrolloida ja tarkkailla tunteita. Tunteiden säätely muuttuu monimuotoisemmaksi ja lapsen itseluottamus kasvaa ja lapsi pystyy käsittelemään myös negatiivisia tunteita. Vanhemmat ovat aluksi lapsen apuna tunteiden säätelyssä, mutta myös toiset ikätoverit, esikoululaiset ovat tärkeässä roolissa tunteiden säätelyssä. Eritoten silloin, kun lapset leikkivät fyysisiä leikkejä. (LaFreniere 2013, 184–185.) Lapset olivat iloisia ja terveempiä sekä tulivat toimeen toistensa kanssa paremmin, kun he saivat leikkiä säännöllisesti ulkona (Carter 2016, 12).

Lapsi saa hyvän pohjan kehittää monimuotoisia sosioemotionaalisia taitoja ohjelman avulla, joka keskittyy luonnossa oppimiseen ja jossa otetaan huomioon itsestä ja toisista huolehtiminen sekä ympäröivästä maailmasta huolehtiminen, ja jossa opete-

taan näitä taitoja yli oppiainerajojen kaikissa tilanteissa. Myös lapsen muut taidot kehittyvät tällaisen ohjelman avulla, kuten itsesäätely, empatia, kommunikointi, puhuminen, kyky yhteistoimintaan ja luoda ystävyyssuhteita, tämä tapahtuu välittävissä suhteissa varhaiskasvattajan kanssa. Tällaisen ohjelman avulla lapsi luo tunnesuhteita luontoon. Hoivaava ja välittävä suhde lapsen ja varhaiskasvattajan välillä auttaa varhaiskasvattajaa tutustumaan jokaiseen ryhmänsä lapseen yksilöllisesti, jolloin he pystyvät toimimaan lapsilähtöisesti ja pystyvät vastaamaan lasten tarpeisiin ja haasteisiin yksilöllisesti ja näin pystyvät auttamaan lapsia saavuttamaan uusia taitoja. (Carter 2016, 9, 11, 19.)

Varhaiskasvattajan kannattaa käyttää ennakoivaa lähestymistapaa opettaessaan lapsille sosioemotionaalisia taitoja. Näitä taitoja voi opettaa suunnitelluissa ja ei suunnitelluissa tilanteissa, eikä silloin kun ollaan kriisin keskellä ja lapset tuntevat ahdistusta ja tunteet ovat pinnassa. (Carter 2016, 19.) Varhaiskasvattajat ovat tärkeässä roolissa luodessa tunnemaailmaltaan turvallisen paikan lapsille omaan ryhmäänsä. Varhaiskasvattajia on opetettu tulla toimeen sellaisissa tilanteissa, joissa herää vahvoja tunteita. Varhaiskasvattajat opettavat lapsille tunnetaitoja, se auttaa lapsia näyttämään tunteita, säilyttämään haasteista huolimatta positiivisena ja näyttämään ymmärrettävästi negatiivisia tunteita. (Denham, Basset & Zinsser 2012, 140.)

Vanhempien ohella varhaiskasvattajat ovat tärkeässä roolissa sosiaalistaessaan lapsia tunnetaitojen ja tunteiden säätelyn avulla. Varhaiskasvattajan omat tunteiden säätelytaidot ja tunneilmapiiri, jonka hän luo ryhmäänsä vaikuttavat lasten tunnetaitoihin. Varhaiskasvattajat auttavat lapsia säätelemään ja ymmärtämään tunteita, kun varhaiskasvattaja itse antaa mallin, kuinka näyttää tunteita ja kuinka vastata tunteisiin. Varhaiskasvattajat opettavat erilaisia tunteita ja käyttävät positiivisia tunteita tukeakseen lasten oppimista. Varhaiskasvattajan omat tunnetaidot vaikuttavat kykyyn olla lasten tunnetaitojen tukija ja positiivinen ryhmään sosiaalistaja. Varhaiskasvatuksessa tunteet ovat koko ajan läsnä, yhdessä oppiessaan varhaiskasvattajan ja ikätovereiden kanssa lapset hyödyntävät tunteitaan helpottaakseen oppimista. Varhaiskasvattaja, joka puhuu tunteista lasten kanssa, auttaa lapsia tuntemaan olonsa paremmaksi ja lapset löytävät myös keinoja tuntea olonsa paremmaksi. Varhaiskasvattajat

antavat tätä kautta myös lapsille välineitä säädellä tunteita. (Denham, Basset & Zinsler 2012, 137–138, 141.)

Tulosten mukaan lasten tunnetaitojen kehitykseen varhaiskasvattaja pystyi vaikuttamaan erilaisten ikä- ja kehitystason huomioonottavilla ohjelmien avulla. Lasten tunteiden kehitystä tukivat lapsilähtöiset ohjelmat, jotka pitivät sisällään esimerkiksi, leikkiä, musiikkia eri muodoissa, piirtämistä ja ohjelma, joka toteutettiin luonnossa. Myös varhaiskasvattajan omat tunnetaidot ovat tärkeässä roolissa lasten tunnetaitojen tukemisessa.

6 Pohdinta

6.1 Opinnäytetyön toteuttamisen arviointia, luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen ja mielenkiintoinen. Tutkimuksessa käyttämiäni tutkimusartikkeleiden löytäminen oli haastavaa, ja hakujen teko ja tulosten läpikäyminen aikaa vievää. Löytämäni tutkimusartikkelit olivat mielenkiintoisia, mutta englannin kielen takia haastavia lukea. Koen, että kansainvälisten tutkimusartikkelit toivat opinnäytetyöhön kulttuurillisen sävyn. Varhaiskasvattajana uskon, että työn tuloksia voidaan hyödyntää meidän varhaiskasvatus oloissa. Integroivan kirjallisuuskatsauksen analyysimenetelmän valinta tuotti hankaluutta kokemattomalle tutkijalle, mutta lopulta mielestäni löysin osuvan ja hyvän analyysimenetelmän, teoriaohjaavan analyysin. Opinnäytetyön tekeminen oli haastavaa, työlästä ja opettavaista.

Integroivan kirjallisuuskatsauksen aineisto pitää arvioida, se voi olla haasteellista, jos katsauksessa on käytetty eri metodein tehtyjä tutkimuksia. (Flinkman & Salanterä

2007, 93). Aineisto, jonka valitsin tutkimusaineistooni koostuu laadullisista ja määrällisistä tutkimuksista. Nämä aineistot perustuvat erilaisten tutkimusten pohjalta kirjoitettuihin tieteellisiin artikkeleihin ja kaikki nämä tutkimusartikkelit ovat vertaisarvioituja, Niela-Vilen ja Hamarin (2016, 26) mukaan Whittemore (2005) kirjoittaa, että vertaisarvioidut tutkimusartikkelit tukevat opinnäytetyöni tutkimuksen luotettavuutta.

Opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuutta lisää hakutermien huolellinen valinta ja, että tutkimusprosessi on avattu lukijalle luotettavuuden lisäämiseksi. Mielestäni tiedonhakuprosessi on onnistunut, koska aineisto edustaa oleellisesti tutkittavaa aihetta. Ideatilanteessa aineiston keruun ja koko tutkimuksen olisi tehnyt kaksi tutkijaa, mutta tein tutkimuksen yksin, joten se heikentää tutkimuksen luotettavuutta. (Sulosaari & Kajander-Unkuri 2016, 111; Pudas-Tähkä & Axelin 2007, 46, 49–51, 53.)

Lukiessani tutkimusartikkeleita, teemoiksi nousi esimerkiksi leikki ja Lev Vygotskyn lähikehityksen vyöhyke ja vertaissuhteet. Myös valatakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja varhaiskasvatuslaki linkittyy työhöni. Nämä teemat nousevat niin teoriasta ja tutkimusartikkeleista, joka puoltaa teoriohjaavan analyysin käyttöä analyysimenetelmänäni, tämä lisää analyysimenetelmän luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Pohdin yhden tutkimusartikkelin luotettavuutta, koska siinä käsiteltiin vain yhden lastentarhanopettajan strategioita, jotka auttavat päiväkotilasten sosiaalista kehitystä ja tunteiden kehitystä. Tutkimusartikkelista käy ilmi, että siihen kerätty tieto, on osa laajempaa tutkimusta, joka on tehty vuonna 2009. Se oli laadullinen tutkimus, siitä kuinka lastentarhanopettajat auttavat päiväkotilapsia sosiaalisessa ja tunteiden kehityksessä. Tutkimuksen laadukkuuden kriteerit täyttyivät, joten päätin ottaa sen mukaan tutkimukseeni. Luin myös tätä alkuperäistä tutkimusta ja senkin pohjalta sain kuvan alkuperäistutkimuksen laadukkuudesta, joka puolsi Kirk:n ja MacCallum:n Strategies that support kindergarten children's social and emotional development: One teacher's approach -tutkimuksen ottamista mukaan analyysiin. Opinnäytetyöni tutki-

musta heikentää vieraan kielen käyttö. Kaikki tutkimuksessa käyttämäni tutkimusartikkelit olivat englanninkielisiä, mikä ei ole äidinkieleni. Olen kuitenkin huolellisesti tutustunut ja kääntänyt aineistoa suomen kielelle.

Olen tehnyt opinnäytetyön noudattaen eettisesti hyvää tieteellistä käytäntöä. Opinnäytetyötä tehdessä pääsin tutkijan rooliin ja siinä olen kokematon, mutta olen sen joka vaiheessa pyrkinyt rehellisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen. Olen kuvannut tutkimuksen kulun avoimesti ja olen käyttänyt tieteellistä kriteeriä täyttäviä tiedonhaku- ja tutkimusmenetelmiä. Olen arvostanut opinnäytetyössäni kaikkien muiden tutkijoiden työtä ja olen jokaisen tutkimuksen merkinnyt asianmukaisesti lähteisiin ja lähdeviittauksiin. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6; Resnik 2015.)

6.2 Pohdintaa tutkimustuloksista

Opinnäytetyöni tutkimusten tulokset auttavat varhaiskasvattajia kehittämään omaa työtään ja lisäämään omaa ammattitaitoa. Varhaiskasvattaja voi oman varhaiskasvatusryhmän tarpeet huomioon ottaen käyttää opinnäytetyöni tuloksia hyödyksi. Tutkimuksessa käyttämäni tutkimusartikkelit ovat eri kulttuureista ja maista kuin Suomi, joten varhaiskasvattajan tulee miettiä, miten tuloksia voi hyödyntää ja soveltaa meidän varhaiskasvatus oloissa. Jokaisen varhaiskasvattajan tulee käyttää omaa harkintakykyä ja ammattitaitoa lukiessaan tuloksia. Minä varhaiskasvattajana koen, että tutkimusartikkeleista nousseita tuloksia pystyy hyödyntämään hyvin Suomen varhaiskasvatus oloissa, esimerkiksi pedagogiikka, jossa on otettu huomioon niin ihmissuhteet, leikki ja fyysinen ja psyykinen ympäristö, on täysin hyödynnettävissä suomalaisen varhaiskasvatukseen.

Tuloksissa esitetyt erilaiset ohjelmat antavat varhaiskasvattajille vinkkejä siitä, miten erilaisia ohjelmia kannattaa käyttää hyödyksi varhaiskasvatuksessa tutkiessaan lasten

sosiaalisia ja tunnetaitoja. Välttämättä meillä Suomessa ei ole juuri näissä tutkimusartikkeleissa käytettyjä ohjelmia käytössä, mutta vastaavia on esimerkiksi Askeleittain ja Pienin askelin ohjelmat ja Papilio-ohjelma. Askeleittain ja Pienin askelin opetusohjelmissa harjoitellaan empatiaa, tunteiden säätelyä ja ongelmaratkaisua. Näiden ohjelmien avulla lapselle mallinnetaan toimivia, rakentavia tapoja olla vuorovaikutuksessa eri ihmisten kanssa. Ohjelma on ennalta ehkäisevä ja kaikille lapsille suunnattu, ja se käydään läpi yhden lukuvuoden aikana. (Kanninen & Sigfrids 2012, 182.) Saksassa kehitetty Papilio-ohjelman tavoitteena on vahvistaa lapsen tunnetaitoja ja tukea lasten sosiaalisesti vastuullisen käyttäytymisen oppimista. Perusta myönteisille ihmissuhteille ja psyykkiselle terveydelle luodaan sosioemotionaalisen taitojen kautta ja samalla nämä taidot tukevat akateemista oppimista. Erityisen ohjelmasta tekee se, että se on kehitetty tukemaan pienten lasten käyttäytymistä ja taitoja. Se on suunnattu varta vasten varhaiskasvatukseen. Suomessa Papilio-ohjelma koulutuksen ovat saaneet noin kahdenkymmenen päiväkodin varhaiskasvattajat ja pilottipäiväkoteja on Jyväskylässä, Raumalla ja Uudessakaupungissa. (Papilio 2018; Lapset ensin ry 2018; Kettunen 2018, 18.)

6.2.1 Sosiaalisten taitojen tukeminen

Tuloksista käy ilmi, että varhaiskasvattajalla on monia tapoja auttaa lasta kehittymään sosiaalisesti päiväkodissa. Voidaan päätellä, että varhaiskasvattajan toteuttamalla pedagogisella lähestymistavalla on suuri merkitys ja myös varhaiskasvattajien saamalla koulutuksilla erilaisiin interventio-ohjelmiin voidaan vaikuttaa lasten sosiaaliseen kehitykseen. (Fesseha & Pyle 2016, 361–377; Yazici 2017, 17–26; Fossum, Handergård, & Drugli 2017, 2215–2223; Coombs Richardson, Myran & Tonelson 2009, 143–149)

Tutkimustuloksista voidaan todeta, että kun varhaiskasvattaja saa oman ryhmänsä ihmissuhteet, leikin ja fyysisen ja psyykkisen ympäristön toimimaan yhdessä ja yhtä aikaa, luovat ne pedagogiikan, joka on optimaalinen ja tukee lapsen sosiaalista- ja

tunteiden kehitystä. Nämä osa-alueet tehostavat toinen toistaan. Esimerkiksi ryhmän lämpimät ihmissuhteet luovat turvallisen henkisen ympäristön, jotka rohkaisevat lapsia kanssakäymään toistensa ja heidän varhaiskasvattajansa kanssa ja leikkimään yhdessä. Kun tällaista pedagogiikka toteutetaan pitkän aikaa ryhmässä, niin silloin esimerkiksi leikki kehittyy monimuotoisemmaksi ja vaihtelevammaksi, tämä taas luo turvallisen ympäristön, joka kannustaa tutkimaan ja on luova, sekä vahvistaa vielä lisää ryhmän suhteita. Varhaiskasvattajan havainnoilla on suuri merkitys, sitä kautta varhaiskasvattaja ymmärtää paremmin lasten leikkiä ja heitä yksilöllisesti. Tämä kehittää suhteita lisää ja lasten käsitteellisen ajattelu lisääntyy. Kun varhaiskasvattaja menee mukaan lapsilähtöiseen toimintaan, leikkiin kunnioittavasti, tällöin lapset ymmärtävät, että heidän toimintaa kunnioitetaan ja heidän toiminta kehittyy ja on syvällistä. Varhaiskasvattajan läsnäolo lapsilähtöisissä toiminnoissa, antaa hänelle mahdollisuuden havainnollistaa erilaisia käytösmalleja, näitä lapset pystyvät jatkossa käyttämään itsenäisesti ja auttaa vertaisiaan ryhmässä. Tällä tavalla avautuu lähikehityksen vyöhyke ja oppimista tapahtuu. (Kirk & MacCallum 2017, 91–92.)

Varhaiskasvattajien tulee olla hyvin tietoisia siitä, miten he itse vaikuttavat omalla toiminnallaan ryhmädynamiikan muotoutumiseen ja kehittymiseen, niin positiivisesti kuin negatiivisesti. Omalla hyvällä toiminnalla, puuttamalla negatiivisiin ryhmäilmiöihin ja tiedostaen lasten roolit hän antaa myönteisen vaikutuksen ryhmään. Huomauttaen varhaiskasvattaja voi myös vahvistaa esimerkiksi lapsen syntipukin roolia. Tulee muistaa, että varhaiskasvattajat voivat vahvistaa toimintatapoja ja asenteita, jotka tulevat vaikuttamaan lapsen käyttäytymiseen tulevaisuudessa. (Koivunen 2013, 54.)

Samankaltaiset lapset hakeutuvat toistensa seuraan. Lapsi haluaa itse valita omat leikkikaverit. Ystävyysuhteessa lapset ovat valinneet toisensa ystäviksi ja se ei ole tapahtunut sattumanvaraisesti. Lapset tarvitsevat toisiaan ja he saavat kaverisuhteestaan ja antavat siihen oman osuutensa. (Koivunen 2013, 54.) Sosiaalisia taitoja voidaan omassa päiväkotiryhmässä opettaa lapsille tavoitteellisesti päivittäisissä toiminnoissa arjen keskellä (Kanninen & Sigfrid 2012, 179). Sosiaalisten taitojen oppimiseen vaikuttaa se, miten muut ympärillä käyttäytyvät. Myös päiväkodin ilmapiiri vaikuttaa siihen, miten sosiaaliset taidot kehittyvät. (Keltikangas-Järvinen 2010, 218.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja varhaiskasvatuslaissa ohjataan varhaiskasvattajia käyttämään leikkiä tukiessaan lasten sosiaalista kehitystä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 38, 20; Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§). Kuitenkin varhaiskasvattajat saattavat tuntea paineta vanhempien suunnalta, että lasten ei pidä vain leikkiä, vaan heidän pitää tehdä esimerkiksi paperi-kynätehtäviä oppiaksen asioita. (Fesseha &Pyle 2016, 371). Paineita voi tulla myös ylhäältä asetetuista akateemisista tavoitteista, jotka voivat vähentää leikkiä päiväkotiryhmässä ja sen pedagogista käyttöä työvälineenä. Leikkiä voi olla, mutta sitä ei ole valjastettu sosiaalisen kehityksen ja akateemisten taitojen käyttöön. (Fesseha &Pyle 2016, 374).

Tutkimustuloksista ja tutkimusartikkeleista nousi esiin, että varhaiskasvattajat määrittelevät leikin hyvin monella tavalla, joten sen painottuminen näkyy monella tavalla päiväkodin arjessa. Toiset pitävät sitä erillisenä asiana, joka ei liity akateemisten taitojen oppimiseen, mutta jolla on vaikutusta sosiaaliseen kehitykseen. Toisten mielestä leikkiminen, sosiaalinen kehittyminen ja akateemisten taitojen oppiminen kulkevat käsikädessä. (Fesseha &Pyle 2016, 372). Meillä Suomessa varhaiskasvatuslaissa yhdeksi varhaiskasvatuksen tavoitteeksi on asetettu, että varhaiskasvatuksessa tulee toteuttaa lapsen leikkiin perustuvaa pedagogista toimintaa, joten meillä Suomessa leikin painottuminen tulee näkyä varhaiskasvatuksessa vahvasti (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§).

Tuloksista ja tutkimusartikkeleista käy ilmi, että interventio-ohjelmat vaikuttavat lapsen sosiaaliseen kehitykseen, joissa opetetaan lapsille muun muassa taitoja olla toisten kanssa, konfliktien ratkaisuja, kommunikointia, sosialisatiota, jakamista ja empatiaa sekä välittämistä (Coombs Richardson, Myran & Tonelson 2009, 144, 147).

Tutkimusartikkeleista kävi myös ilmi, että vanhempien mukaan lapset käyttivät oppimiaan sosiaalisia taitoja myös kotona. (Coombs Richardson, Myran & Tonelson 2009, 144, 148.) Suomen varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa kehittää lasten vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja ja edistää lasten toimimista vertaisryhmässä (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§).

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että taidepainotteisen ohjelman tulee koostua monenlaisista taiteen osatekijöistä, musiikista, draamasta, liike- ja visuaalisista osista ja nämä osa-alueet ovat yhdistetty eri aktiiviteetteihin, kuten matematiikkaan, tieteseen, kädentaitoihin ja draamaan. Myös opetusympäristössä tulee olla välineitä, jotka aktivoivat lapsia oppimaan eri tekniikoilla ja metodeilla ja kaikki tämä oppiminen tapahtuu leikin avulla. Ja kun tällaista taideohjelmaa systemaattisesti käytetään työvälineenä, niin sillä on suuri positiivinen vaikutus lapsen sosiaaliselle kehitykselle. (Yazici 2017, 24–25.) Suomen varhaiskasvatuslaki painottaa käyttämään muun muassa taiteisiin perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa lasten kanssa varhaiskasvatuksessa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§).

Tutkimusartikkeleista kävi myös ilmi, että varhaiskasvattajan kannattaa kouluttautua sellaisen ohjelman avulla, jossa otetaan huomioon muun muassa lapsen ja varhaiskasvattajan välinen positiivinen ihmissuhde, ongelmien ennaltaehkäisy, rohkaistaan ja keuhutaan ja motivoidaan lasta, tämä tukee lapsen sosiaalista ja tunteiden kehitystä päiväkotiryhmässä (Fossum, Handergård, & Drugli 2017, 2216, 2218).

6.2.2 Tunnetaitojen tukeminen

Tutkimusartikkeleista voidaan päätellä, valmiit ohjelmat, jotka tukevat lasten tunnetaitoja luovat varhaiskasvattajalle varmuuden toimia yksilöllisesti tukiessaan heitä tunnetaitojen oppimisessa. (Deans, Klarin, Liang & Frydenberg 2017, 78–86; Carter 2016, 9–24; Jucan & Simion 2014, 620–626; Schell, Albers, von Kries, Hillenbrand & Hennemann 2015, 647–654; Weiland & Yoshikawa 2013, 2112–2130). Tutkimusartikkeleista voidaan päätellä myös, että jotta tunteiden säätelyyn liittyvät ohjelmat olisivat vaikuttavia, tulee niiden olla lapsen kehitys- ja ikä tasoon sopivia. (Deans, Klarin, Liang & Frydenberg 2017, 78; Carter 2016, 15; Schell, Albers, von Kries, Hillenbrand & Hennemann 2015, 647, 652). Esimerkiksi piirtämisen avulla lapset pystyvät ilmaise-

maan lapsille sopivalla tavalla omia tunteitaan ja ajatuksiaan ja siihen lisättyä haastattelu ja keskustelu kyseisestä kuvasta, auttaa luomaan kuvaa lapsen kokemuksesta. Myös leikki, laulaminen ja keskusteleminen on lasten tapoja oppia uusia asioita. (Deans, Klarin, Liang & Frydenberg 2017, 80–82.) Voidaan päätellä myös, että varhaiskasvattaja voi satujen avulla opettaa lapsille tunnetaitoja. (Weiland & Yoshikawa 2013, 2118-2119). Kielen kehityksen myötä lasten tunteiden ilmaisu ja säätely helpottuu. Kolmannen ikävuoden jälkeen lapsella alkaa tapahtua nopeaa kehitystä tunteiden säätelyssä. Kielellisten taitojen kehityksellä on tässä suuri rooli. (Aro 2011, 25; Lindon 2011, 10.) Tutkimusartikkeleista kävi ilmi, että samalla kun lasten tunnetaidot kehittyvät ohjelmien avulla, myös lasten akateemiset taidot kehittyivät (Deans, Klarin, Liang & Frydenberg 2017, 81–82.)

Tutkimusartikkeleista voidaan päätellä, että varhaiskasvattajien kannattaa käyttää hyödyksi sellaista ohjelmaa, jossa otetaan huomioon välittäminen toisista, avoin kommunikointi, kohteliasuus ja empatia, koska nämä kasvattavat lapsen ymmärrystä, siitä mitä tarkoittaa olla empaattinen ja toisista välittävä ryhmän jäsen ja, joka tunnioittaa toisten tunteita ja mielipiteitä. Tällainen ohjelma myös auttaa muuttamaan koko ryhmän tunneilmastoa positiiviseksi, lapset käyttävät ohjelmasta opittuja taitoja myös jokapäiväisissä tilanteissa, esimerkiksi tervehtiessä kavereita ja ruokailutilanteissa. Varhaiskasvattajan avulla lapset pystyivät käymään läpi erilaisia sosiaalisia- ja tunne asioita, jakamaan arvoja, uskomuksia empaattisella, vastavuoroisella ja ystävällisellä tavalla. (Deans, Klarin, Liang & Frydenberg 2017, 84.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kirjoitetaan, että lapsella on oikeus muun muassa käsitellä tunteita ja ristiriitoja, ja oikeus ryhmään kuulumiseen ja yhteisöllisyyteen. Siinä kirjoitetaan myös, että lapsi oppivat, kasvavat ja kehittyvät vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Lasten oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Oppimisessa yhdistyy tunteet, toiminta, tiedot, taidot, ajattelu, aistihavainnot ja keholliset kokemukset. Lapset oppivat parhaiten ko-kiessaan olonsa turvalliseksi voidessaan hyvin, tähän auttavat myönteiset vuorovaikutussuhteet ja tunnekokemukset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 19–20, 38–39.) Varhaiskasvatuslaissa ja -suunnitelmassa kirjoitetaan, että keskeistä

lapsen oppimiselle ja osallisuuteen on myös vertaisryhmään ja yhteisöön kuuluminen. Henkilöstön tuki ja ohjaus on lapsen oppimiselle oleellista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 19–20, 38–39; Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§)

Tunteiden säätely on myös kulttuurillinen käsite, eri kulttuurien käsitykset ihanteellisemmasta ja tarkoituksenmukaisemmasta tunteiden säätelyn asteesta heijastuvat lasten kasvatukseen ja palautteen vastaanottamisen tapaan. (Kokkonen 2010, 137.) Varhaiskasvattajalla on tässä suuri rooli, joka pitää tiedostaa ja ymmärtää. Tutkimusartikkeleista kävi ilmi, että ohjelma, joka keskittyy opettamaan lapsille varhaiskasvattajan avulla empatiaa, välittämistä, avointa kommunikointia ja kohteliaasta käytöstä auttoi lapsia ymmärtämään myös kulttuurilliset erot kohteliaassa käytöksessä toisia kohtaan. (Deans, Klarin, Liang & Frydenberg 2017, 83.) Varhaiskasvattajan tulee olla tietoinen myös, että lasten tunne-elämän malleja voivat olla myös televisiossa näkyvät julkkikset ja urheilijat. Myös lehdet, mainokset, elokuvat ja televisio-ohjelmat muokkaavat lasten tunteiden kokemiseen, säätelemiseen ja ilmaisemiseen liittyviä käsityksiä. (Kokkonen 2010, 137.)

Yhdestä työpaperista kävi ilmi, että varhaiskasvattajan tulee luoda turvallisia mahdollisuuksia leikkiä fyysisiä, kiivaita nujakoimisleikkejä, jotta lapset voivat turvallisesti lapsiporukassa harjoittaa tunteiden säätelyä. Tällaisissa fyysisissä leikeissä eritoten pojat harjoittelevat keskenään vihan tunteen ja aggression hallintaa. (LaFreniere 2013, 199–200.) Työpaperista kävi ilmi, myös, että tytöt ja pojat leikkivät eri tavalla, esimerkiksi tytöt ovat varhaiskasvattajan läheisyydessä ja seurassa useammin kuin pojat. Poikien leikit ovat muun muassa kiivaita nujakointileikkejä ja tyttöjen leikit usein hoivaleikkejä, mutta hippaleikit ovat yhtä yleisiä kummallakin sukupuolella. (LaFreniere 2013, 193–194.) Tämän asian tietämys auttaa varhaiskasvattajaa huomaamaan ja opettamaan lapsille leikin tiimellyksessä erilaisia tunteiden säätelytaitoja ja esimerkiksi välillä muokkaamaan tarkoituksella leikkiryhmiä sellaisiksi, että lapset pääsevät kokemaan monenlaisia eri leikitilanteita ja tätä kautta kohtaamaan monenlaisia tunnelataukseltaan erilaisia tilanteita. Leikki on yksi lapsen tärkein muoto oppia uusia asioita, lähikehityksen vyöhyke avautuu ja uuden oppimista tapahtuu (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 66–71).

Yhdessä työpaperissa kirjoitettiin amerikkalaisista lapsista, että he kasvavat teknologian ympäröiminä ja heille on tarjolla monenlaisia vehkeitä kuten videopelejä, kännyköitä ja tietokoneita. Mutta loppujen lopuksi lapset palaavat leikin pariin, koska se tuo heille mielihyvää ja iloa. Tämä on mielestäni universaali asia, joten pätee myös suomaalisiin lapsiin. (LaFreniere 2013, 199.)

Yhdessä työpaperissa luki, että Jean Piagetin mielestä leikin avulla kavereiden kanssa lapset oppivat tunteiden säätelyä paremmin kuin varhaiskasvattajan läsnäollessa ja avustuksella. Pojat harjoittelivat leikissä tunteiden säätelyä, muun muassa aggression ja vihan hallintaa varhaiskasvattajan ollessa pois. (LaFreniere 2013, 200.) Lapset ovat tasavertaisia keskenään vertaisryhmässä ja lapset oppivat ratkaisemaan ristiriitoja näissä ystävyys-suhteissa. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 58). Varhaiskasvattajan tulee muistaa tämä ja antaa poikien harjoittaa välillä fyysisiä nujakointileikkejä, koska ne kehittävät heidän tunteiden säätelytaitoja.

Tuloksista voidaan päätellä, että varhaiskasvattajan kannattaa käyttää hyödyksi luontoa opettaessaan lapsille uusia taitoja. Lapsen kokonaisvaltainen kehitys kasvaa, kun esikouluohjelma on yhdistetty luonnossa oppimiseen ja luonto tarjoaa hienon mahdollisuuden opettaa ja oppia huolenpidosta. (Carter 2016, 21)

Tuloksista voidaan päätellä, että varhaiskasvattajan kannattaa käyttää musiikkia taustalla soimassa opettaessaan lapsille uusia asioita, musiikin avulla varhaiskasvattaja voi luoda ympäristön, jossa opettaminen ja oppiminen on vaikuttavaa. Lapset omaksuivat tällöin helposti uutta tietoa ja lapset käyttäytyivät positiivisesti suhteessa toisiinsa toimintojen yhteydessä. Musiikin soidessa taustalla ryhmään tulee harmoninen balanssi, jossa tunteita voidaan ilmaista ja tunnetaitoja opitaan. (Jucan & Simion 2014, 620, 625.)

Yhdestä tutkimusartikkelista voidaan päätellä, että ohjelma, joka ottaa huomioon kasvatuskumppanuuden vanhempien kanssa, auttaa lasta harjoittamaan päiväkodissa opittuja tunteiden säätelytaitoja myös kotona, kaikissa jokapäiväisissä tilanteissa. Tuloksista voidaan päätellä, että varhaiskasvattajan tulee vaalia tätä kasvatus-

kumppanuussuhdetta vanhempien kanssa, jotta lapset kehittyvät ja opettelevat varhaiskasvatuksessa opittuja asioita myös kotona. (Schell, Albers, von Kries, Hillenbrand & Hennemann 2015, 648.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kirjoitetaan, että yhteistyö vanhempien kanssa on merkityksellistä varhaiskasvatuksessa, siinä sitoudutaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32–33).

Yhdestä tutkimusartikkelista kävi ilmi, että varhaiskasvattajien omat tunnetaidot ovat tärkeässä roolissa, kun he tukevat lapsia tunnetaidoissa. Varhaiskasvattajien tulee saada koulutusta, kuinka hän voi säädellä omia tunteitaan ja tätä kautta kehittyä tunnetaidoissa. Varhaiskasvattajat ovat tärkeässä roolissa opettaessaan lapsille tunnetaitoja, he auttavat lapsia näyttämään tunteet, haasteellisissa tilanteissa lapsia opetaan säilymään positiivisena ja näyttämään negatiiviset tunteet järkevällä ymmärrettävällä tavalla. Varhaiskasvattaja antaa mallin lapsille, kuinka näyttää tunteita ja kuinka niihin vastataan. Varhaiskasvattaja, joka puhuu tunteista lasten kanssa, auttaa lapsia tuntemaan olonsa paremmaksi ja lapset löytävät keinoja tuntea olonsa paremmaksi. Varhaiskasvattajat antavat tätä kautta myös lapsille välineitä säädellä tunteita. (Denham, Basset & Zinsser 2012, 137–138, 140–141.)

6.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimustuloksista voidaan vetää johtopäätös, että varhaiskasvattajan käyttämällä pedagogiikalla on suuri merkitys lapsen sosiaalisten taitojen tukemisessa. Varhaiskasvattajan pitää osata ottaa huomioon niin oman ryhmänsä ihmissuhteet, niin fyysinen kuin psyykinen ympäristö ja leikki, jotta pedagogiikka tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Tutkimustuloksista voidaan vetää johtopäätös, että varhaiskasvattajalla tulee olla paljon tuntemusta ja tietämystä oman ryhmänsä lasten yksilöllisistä piirteistä, lasten ikä- ja kehitystasoa koskevaa tietämystä, jotta hän voi toteuttaa tällaista pedagogiikka. Tutkimustuloksista voidaan vetää johtopäätös, että leikille pitää antaa paljon tilaa varhaiskasvatuksessa. Leikin avulla lähikehityksen vyöhyke avautuu ja

lapsi oppii sosiaalisia ja tunnetaitoja sekä kehittyy, kasvaa ja oppii kokonaisvaltaisesti yhdessä toisten lasten kanssa. Tutkimustuloksista voidaan vetää johtopäätös, että lapsen vertaissuhteilla ja niiden positiivisella laadulla on merkitystä lapsen sosiaalisille taidoille. Varhaiskasvatuslaki tukee opinnäytetyössäni löytämiäni tuloksia, laki muun muassa velvoittaa varhaiskasvattajia käyttämään leikkiä pedagogisena työvälineenä, sekä heidän pitää edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§).

Tutkimustuloksista voidaan vetää johtopäätöksiä, että valmiilla ohjelmilla voidaan tukea lapsia sosiaalisissa ja tunnetaidoissa, kun ne ovat ikä- ja kehitystasolle sopivia sekä lapsilähtöisiä, ja niitä pidetään säännöllisesti päiväkodin arjessa omalle ryhmälle. Varhaiskasvatuslaissa ja -suunnitelmassa kirjoitetaan, että lapset oppivat leikin ja liikkumisen avulla, tehden erilaisia työtehtäviä, tutkien asioita ja taiteisiin perustuvassa toiminnassa sekä itseään ilmaisten. Keskeistä lapsen oppimiselle ja osallisuuteen on myös vertaisryhmään ja yhteisöön kuuluminen. Henkilöstön tuki ja ohjaus on lapsen oppimiselle oleellista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 19–20, 38–39; Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§) Tutkimustuloksista voidaan vetää johtopäätös, että varhaiskasvattajan omat tunnetaitojen hallinta keinot ovat tärkeässä roolissa, jotta hän pystyy tukemaan lapsia tunnetaidoissa. Parhaiten lapsen prososiaalisuutta, aggression ja muiden tunteiden hallintaa ja säätelyä edistää malli, jonka varhaiskasvattajat antavat sekä empaattinen suhtautuminen lapseen. Voimakkaan tunteen vallassa olevalle lapselle pitää olla tukena rauhallisena aikuisena, se viestittää lapselle sen, että esimerkiksi surusta ja pettymyksestä selviää. (Aro 2011, 25-26.)

Tutkimuksen tuloksista nousseet vastaukset ovat hyödynnettävissä varhaiskasvatuksessa ja opinnäytetyöhön koottu teorian tieto lisää varhaiskasvattajan tietämystä lapsen sosiaalisen kehityksen ja tunteiden kehityksen perusasioista. Varhaiskasvattajan tulee käyttää omaa ammattitaitoa, tuntemustaan oman ryhmänsä lasten yksilöllisistä kasvun, kehityksen ja oppimisen tarpeista käyttäessään opinnäytetyön antia hyödykseen. Varhaiskasvatuksen laatu kasvaa, kun varhaiskasvattajat käyttävät tulosten antia hyödykseen työssään. Lapset hyötyvät varhaiskasvattajasta, jonka ammattitaito

on kasvanut. Lapset saavat rinnalleen turvallisen varhaiskasvattajan, joka tietää heidän kasvustaan, kehityksestään ja oppimisestaan ja osaa tukea heitä sosiaalisissa ja tunnetaidoissa.

Sosiaalisen median vaikutusta lasten sosiaaliseen käytökseen ei käsitelty tutkimusartikkeleissa, joita olin käyttänyt tutkimuksessani, mutta minua huolestuttaa varhaiskasvattajana sosiaalisen median vaikutukset lasten käytökseen. Sosiaalisen median eri viestittelykanavissa kielen käyttö voi olla hyvinkin rumaa ja epäsovivaa varhaiskasvatuskäisen lapsen suuhun. Myös internetissä pyörivät videot ja niissä nähtävä ja kuultava materiaali ei aina ole sopivaa pienen lapsen maailmaan. Sosiaalisesta mediasta opittu kielenkäyttö voi kulkeutua päiväkotiin asti, jossa varhaiskasvattajat ja vertaiset saavat kuulla esimerkiksi nimittelyjä, mitä rumemmilla tavoilla. Mielestäni tähän rumaan epäsovivaan käytökseen pystytään vaikuttamaan yhdessä vanhempien kanssa. Vahvalla kasvatuskumppanuudella varhaiskasvattajat ja vanhemmat voivat yhdessä vaikuttaa lasten sosiaaliseen käyttäytymiseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kirjoitetaan, että tämä yhteistyö vanhempien kanssa on merkityksellistä varhaiskasvatuksessa, siinä sitoudutaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32–33). Jatkotutkimusaiheena voisi tutkia miten sosiaalinen media vaikuttaa varhaiskasvatuskäisen lapsen sosiaaliseen käyttäytymiseen suoraan tai välillisesti esimerkiksi ystävien, vanhempien sisarusten tai vanhempien välityksellä.

Tutkimusartikkeleita, joita käytin tutkimuksessani ei vahvasti mainita pienryhmätointa yhtenä hyvänä työmenetelmänä. Kuitenkin varhaiskasvattajana ajattelen niin että, pienryhmässä lapsille pystyy opettamamaan ja heitä pystyy tukemaan sosiaalisissa ja tunnetaidoissa tehokkaasti. Pienryhmässä sosiaalisten taitojen kehittyminen tapahtuu turvallisesti oman pienryhmän varhaiskasvattajan kanssa pienessä porukassa alle 3-vuotiailla 4 lapsen porukassa ja yli 3-vuotiailla 8 lapsen porukassa. Lapsen on helpompi hallita omaa toimintaansa, hänellä on turvallisempi olo ja helpompi olla ryhmässä, mitä pienempi ryhmä on. Pienessä ryhmässä lapsi tulee yksilönä nähdyksi ja hän voi olla oma itsensä. Aikuisen tukemana pienessä ryhmässä lapsi voi toi-

mia lähikehityksen vyöhykkeellä, jolloin kaikenlaista kehitystä tapahtuu, muun muassa leikkitaidot, sosiaalisuus kehittyy. Pienessä ryhmässä aikuisen on paljon helpompaa havainnoida lapsen toimintaa ja suunnata lapsen toimintaa. (Mikkola & Nivalainen 2011, 31-32.) Pienryhmätoiminnassa varhaiskasvattaja on läsnä ja aktiivisesti ohjaa ryhmäprosessia sekä auttaa lasta kiinnittymään toimintaan ja liittymään ryhmään. (Järvinen & Mikkola 2015, 40) Jatkotutkimusaiheena voisi olla kuinka pienryhmätoiminta auttaa lasta sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen kehityksessä.

Tutkimusartikkeleita, joita käytin tutkimuksessani ei juurikaan näkynyt erityislasten huomioiminen sosiaalistaitojen ja tunnetaitojen tukemisessa. Jatkotutkimusaiheena voisi olla millä tavoin varhaiskasvattaja auttaa erityislapsia sosiaalisissa ja tunnetaidoissa.

Positiivinen pedagogiikka on tällä hetkellä noussut pinnalle kasvatustieteissä. Kumpulaisen, Mikkolan, Rajalan, Hilppön ja Lipposen mukaan (2015, 225) Seligman ja Csikszentmihalyi (2000) näkemys positiivisesta pedagogiikasta laajentaa kasvatustieteen kenttää tuomalla sen pedagogisen toiminnan ja tutkimuksen keskiöön lasten myönteiset tunteet, vahvuudet ja osallisuuden. Kasvatustoiminnan lähtökohtana ovat asiat, jotka tekevät oppimisesta mielekäästä ja saavat tuntemaan oppimisen iloa ja kannattelevat lasta. Lapsen kokemusmaailman tunnistaminen, dokumentointi, myönteinen, yhteinen merkityksenanto luovat perustan lasten osallisuudelle, kasvatuskumppanuudelle, yhteisöllisyydelle ja toimivat siten terveen kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen voimavaroina. Tavoite positiivisessa pedagogiikassa on tukea lasten oppimista ja hyvinvointia päiväkodin arjessa. (Kumpulainen, Mikkola, Rajala, Hilppö & Lipponen 2015, 224-225.) Jatkotutkimusaiheena voisi olla kuinka positiivinen pedagogiikka vaikuttaa lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen kehitykseen.

Nyt on meneillään valtion erityisavustusten haku, joka on suunnattu lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Tätä valtion avustusta hakevat ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen täydennyskoulutusorganisaatiot, avustus on käytettävissä 2018–2020, jolloin varhaiskasvattajia koulutetaan. (Valtionavustukset, Opetushallitus 2018.) Varhaiskasvattajan näkökulmasta tämä tuntuu todella hienolta panostukselta varhaiskasvatusikäisten lasten tulevaisuuteen.

Lähteet:

- Aro, T. 2011. Itsesäätelytaitojen kehitys ja biologinen perusta. Teoksessa Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Toim. T. Aro & M-L. Laakso. Porvoo. Bookwell, 20–41.
- Aro, T. 2011. Miten ymmärrämme itsesäätelyn? Teoksessa Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Toim. T. Aro & M-L. Laakso. Porvoo. Bookwell, 10–19.
- Becker-Weidman, A. & Shell, D. 2010. Theory Basis for Attachment-Facilitating Parenting. Attachment Parenting: Developing Connections and Healing Children. Pub Aronson, J. Inc. E-kirja. p. 10–28. Viitattu 28.10. 2018. <https://janet.finna.fi>, Ebook Central tietokanta.
- Carter, D. 2016. A Nature-Based Social-Emotional Approach to Supporting Young Children’s Holistic Development in Classrooms With and Without Walls: The Social-Emotional and Environmental Education Development (SEED) Framework. The International Journal of Early Childhood Environmental Education. Volume 4. No 1. p. 9–24. Artikkel. Viitattu 24.10. 2018. <https://janet.finna.fi>, ERIC (EBSCO) tietokanta.
- Chen, X., Chung, J., Lehcier-Kimel, R. & French, D. 2011. Cultural and Social Development. Teoksessa The Wiley-Blackwell handbook of childhood social development. Toim. P. K Smith ja C.H. Hart. Cichester; Malden, MA:Wiley-Balckwell 2011. E-kirja, 141-160. Viitattu 30.10.2018. <https://juu.finna.fi>, Dawsonera eBook Collection tietokanta.
- Coombs Richardson, R. Myran S P. & Tonelson S. 2009. Teaching social and emotional competence in early childhood. International Journal of special education. Volume 24. No 3. p. 143–149. Artikkel. Viitattu 1.10. 2018. <https://janet.finna.fi>, ERIC (EBSCO) tietokanta.
- Deans, J., Klarin, S., Liang, R. & Frydenberg, E. 2017. All children have the best start in life to create a better future for themselves and for the nation. Australasian Journal of Early Childhood. Volume 42. No 4. p. 78–86. Artikkel. Viitattu 9.11. 2018. <https://janet.finna.fi>, Academic Search Elite (EBSCO) tietokanta.
- Denham, S. A., Basset, H. H. & Zinsser, K. 2012. Early Childhood Teachers as Socializers of Young Children’s Emotional Competence. Early Childhood Education Journal (2012) Volume 40. p. 137–143. Artikkel. Viitattu 24.10.2018. https://www.researchgate.net/publication/233755854_Early_Childhood_Teachers_as_Socializers_of_Young_Children's_Emotional_Competence
- Eskola, J. 2015. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Toim. R. Valli & J. Aaltola. Juva. PS-kustannus, 185–206.

Fesseha, E. & Pyle, A. 2016. Conceptualising play-based learning from kindergarten teachers' perspectives. *International journal of early years education*, 2016. Volume 24. No3. p. 361–377. Artikkele. Viitattu 9.11. 2018. <https://janet.finna.fi>, Academic Search Elite (EBSCO) tietokanta.

Flinkman, M. & Salanterä, S. 2007. Integroitu katsaus - eri metodeilla tehdyt tutkimuksen yhdistäminen katsaukseksi. Teoksessa *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen*. Toim. K. Johansson, A. Axelin, M. Stolt & R-L. Ääri. Turku. Digipaino-Turun Yliopisto, 84–100.

Fossum, S., Handergård, B H. & Drugli, M B. 2017. The Incredible Years Teacher Classroom Management Programme in Kindergartens: Effects of a Universal Preventive Effort. *Journal of Child & Family Studies*. 26. p. 2215–2223. Artikkele. Viitattu 1.10. 2018 <https://janet.finna.fi>, CINAHL Plus with full text (EBSCO) tietokanta.

Fung, H. 2011. Cultural Psychological Perspectives on Social Development in Childhood. Teoksessa *The Wiley-Blackwell handbook of childhood social development*. Toim. P. K Smith ja C.H. Hart. Cichester; Malden, MA:Wiley-Balckwell 2011. E-kirja, 100–118. Viitattu 30.10.2018. <https://iyu.finna.fi>, Dawsonera eBook Collection tietokanta.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 6.10. 2018. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Jucan, D. & Simion, A. 2014. Music background in the classroom: its role in development of social-emotional competence in preschool children. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 180 (2015) p. 620-626. Artikkele. Viitattu 24.10.2018. <https://janet.finna.fi>, Elsevier ScienceDirect tietokanta.

Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Saarijärvi. Pedatieto.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki. Kirjapaja.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä. PS-kustannus

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki. WSOY.

Kettunen, I. 2018. Peikot tunteiden tulkkina. Kasvu Varhaiskasvatuksen ammattilaisille, *Talentia-lehden erikoisnumero varhaiskasvatuksen ammattilaisille*. 28.9 2018. sivut 18–19. Artikkele.

- Kirk, G. & MacCallum, J. 2017. Strategies that support kindergarten children's social and emotional development: One teacher's approach. *Australasian Journal of Early Childhood*. Volume 42. Issue 1. p 85–93. Artikkele. Viitattu 1.10. 2018. <https://janet.finna.fi>, Academic Search Elite (EBSCO) tietokanta.
- Koivunen, P-L. 2013. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. 2 painos. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajalle. Jyväskylä. PS-kustannus
- Kokkonen, M. 2010. Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet. Opi tunteiden säätelyn taito. Jyväskylä PS-kustannus
- Kronqvist, E-L. & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityspsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit OY.
- Kumpulainen, K., Mikkola, A., Rajala, A., Hilppö, J. & Lipponen, L. 2015. Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa Positiivinen psykologian voima. Toim. L. Uusitalo-Malmivaara. Jyväskylä. PS-kustannus, 224–242.
- LaFreniere, P. 2013. Children's Play as a Context for Managing Physiological Arousal and Learning Emotion Regulation. *Psychological topics*. Volume 22. No 2. p. 183–204. Artikkele. Viitattu 24.10. 2018. <https://janet.finna.fi>, Kansainvälisten artikkeleiden haku.
- Lapset ensin ry 2018. Papilio-ohjelma. Viitattu 6.11.2018. <http://lapsetensin.fi/papilio--ohjelma.html>
- Lindon, J. 2011. Supporting Children's Social Development: Positive Relationships in the Early Years. *Positive Relationships in the Early Years*. Volume 4. Edition 1. E-kirja. Viitattu 29.10. 2018. <https://janet.finna.fi>, Ebook Central tietokanta.
- MeSH, 2018. U.S. National Library of Medicine. Viitattu 6.9. 2018. <https://meshb.nlm.nih.gov/search>
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2011. Lapselle hyvä päivä tänään. -näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärvi. Pedatieto.
- MOT-sanakirjasto. 2018. Kielikone. Viitattu 6.9. 2018. <https://mot-kielikone-fi.ezproxy.jamk.fi:2443/mot/jyvasamk/netmot.exe>
- Neitola, M. 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvatusyhteisössä. Teoksessa Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Toim. P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa. Jyväskylä. PS-kustannus. 99–140.
- Niela-Vilen, H. & Hamari, L. 2016. Kirjallisuuskatsauksen vaiheet. Teoksessa Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Toim. M. Stolt, A. Axelin & R. Suhonen. Turku. Juvenes Print, 23–34.

Nummenmaa, L. 2010. Tunteiden psykologiaa. Falun. Scandbook AB.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2015. Ihmisen psykologinen kehitys. uud. p. Jyväskylä. PS-kustannus.

Nurmiranta, H., Leppänen, P. & Horppu, S. 2011. Kehityopsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. 3 painos Helsinki. Kirjapaja

Papilio 2018. Finnische Information. Papiliosta. Viitattu 6.11. 2018. <https://www.papilio.de/papiliosta.html>

Poikkeus, A-M. 2011. Itsesäätely sosiaalisten taitojen ja suhteiden perustana. Teoksessa Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Toim. T. Aro & M-L. Laakso. Porvoo Bookwell, 86–97.

Pudas-Tähkä, S-M. & Axelin, A. 2007. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aiheen rajaus, hakutermit ja abstraktien arviointi. Teoksessa Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Toim. K. Johansson, A. Axelin, M. Stolt & R-L. Ääri. Turku. Digi-paino-Turun Yliopisto, 46–57.

Resnik D. B. 2015. What is Ethics in Research & Why is It Important? National institute of health science. Viitattu 6.10. 2018 <https://www.niehs.nih.gov/research/resources/bioethics/whatis/index.cfm>

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo. Bookwell Oy

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsaustyypppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja, Opetusjulkaisu 62. Vaasan yliopisto. Viitattu 13.9. 2018. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä. PS-kustannus.

Sanson, A., Hemphill, S. A., Yagmurlu, B. & McClowry, S. 2011. Temperament and Social Development. Teoksessa The Wiley-Blackwell handbook of childhood social development. Toim. P. K Smith ja C.H. Hart. Cichester; Malden, MA:Wiley-Balckwell 2011. E-kirja, 227–245. Viitattu 30.10.2018. <https://jyu.finna.fi> Dawsonera eBook Collection.

Schell, A., Albers, L., von Kries, R., Hillenbrand, C. & Hennemann, T. 2015. Preventing Behavioral Disorders via Supporting Social and Emotional Competence at Preschool Age. Deutsches Ärzteblatt International. Volume 112. p. 647–654. Artikkel. Viitattu 24.10.2018. <https://janet.finna.fi>, CINAHL Plus with full text (EBSCO) tietokanta.

Sheridan, M. D. 2008. From birth to five years. Children's developmental progress. Thirt edition. Revised and updated by Ajay Sharma and Helen Cockerill. New York. Routledge.

- Sinkkonen, J. 2012. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki. WSOY.
- Sulosaari, V. & Kajander-Unkuri, S. 2016. Integroitu kirjallisuuskatsaus. Teoksessa Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Toim. M. Stolt, A. Axelin & R. Suhonen. Turku. Juvenes Print, 107–117.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. E-kirja. kustannusyhtiö Tammi, Helsinki. Viitattu 20.9. 2018. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.com.
- Valtionavustukset. Opetushallitus 2018. Helsinki. Viitattu 12.11 2018. https://www.oph.fi/rahoitus/valtionavustukset/103/0/valtion_erityisavustus_lasten_sosioemotionaalisten_taitojen_tukemiseen_varhaiskasvatuksessa_seka_kulttuurisen_moninaisuuteen_liittyvan_osaamisen_kehittamiseen_perusopetuksessa
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 8.11 2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp446702352>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 2016. Opetushallitus. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistoipaino. Viitattu 6.11. 2018. https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Weiland, C. & Yoshikawa, H. 2013. Impact of a Prekindergarten Program on Children’s Mathematics, Language, Literacy, Executive Function, and Emotional Skills. Child Development, November/December 2013. Volume 83. No 6. p. 2112–2130. Artikkel. Viitattu 24.10.2018. <https://janet.finna.fi>, Academic Search Elite (EBSCO) tietokanta.
- Whittemore, R. & Knaf, K. 2005. The integrative review: updated methodology. Methodological issues in Nursing reseach. Journal of Advanced Nursing, 52, 5, 546-535. Viitattu 12.10. 2018. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.465.9393&rep=rep1&type=pdf>
- Yazici, E. 2017. The Impact of Art Education Program on the Social Skills of Preschool Children. Journal of Education and Training Studies. Volume 5. No 5. p 17–26. Artikkel. Viitattu 1.10. 2018. <https://janet.finna.fi>, ERIC (EBSCO) tietokanta.
- YSO - Yleinen suomalainen ontologia. 2018. Finto. suomalainen asiasanasto- ja ontologia palvelu. Viitattu 6.9. 2018. <https://finto.fi/yso/fi/>

Liitteet

LIITE 1. Tiedonhaku

Tietokannan nimi	Hakusana	Läpikäytyjen tulosten määrä/hakutulos	Otsikon ja tiivistelmän mukaan tarkastettu	Valittu aineisto
Arto-kotimainen artikkelitietokanta	"sosiaaliset taidot" OR "sosiaalinen kehitys" AND päiväkotirajaus: 2008–2018	25/25	0	0
Arto-kotimainen artikkelitietokanta	tunnekasvatus rajaus: 2008–2018	46/46	1	0
Ebscohost, Academic Search Elite	"social skills" OR "social change" OR "social development" OR "social competence" AND "nursery school" OR "day care center" OR nursery OR kindergarten, rajaus: koko teksti, vertaisarvioitu, 2008–2018	117/117	6	2
Ebscohost, Academic Search Elite	"emotion regulation" OR "emotion control" AND "nursery school" OR "day care center" OR nursery OR kindergarten. rajaus: koko teksti, vertaisarvioitu, 2008–2018	10/10	1	0

Ebscohost, Academic Search Elite	emotional competence OR social-emotional competence OR emotional skills OR emotional intelligence AND "nursery school" OR "day care center" OR nursery OR kindergarten, rajaus: koko teksti, vertaisarvioitu, 2008–2018	36/36	3	1
Ebscohost, Academic Search Elite	emotional competence OR social-emotional competence OR emotional skills OR emotional intelligence AND supporting, rajaus: koko teksti, vertaisarvioitu, 2008–2018	20/20	3	1
Ebscohost, Chinal with full text, Jamk	"social skills" OR "social change" OR "social development" OR "social competence" AND "nursery school" OR "day care center" OR nursery OR kindergarten, rajaus: koko teksti, vertaisarvioitu, 2008–2018	33/33	2	1
Ebscohost, Chinal with full text, Jamk	emotional competence OR social-emotional competence OR emotional skills OR emotional intelligence AND supporting, rajaus: koko teksti, vertaisarvioitu, 2008–2018	8/8	1	1

Ebscohost Eric, Jamk	"social skills" OR "social change" OR "social development" OR "social competence" AND "nursery school" OR "day care center" OR nursery OR kindergarten rajaus: koko teksti, vertaisarvioitu, 2008–2018	119/119	18	2
Ebscohost Eric, Jamk	emotional competence OR social-emotional competence OR emotional skills OR emotional intelligence AND "nursery school" OR "day care center" OR nursery OR kindergarten, rajaus: koko teksti, vertaisarvioitu, 2008–2018	26/26	5	1
Elsevier Science Direct	"emotion regulation" OR "emotion control" AND "nursery school" OR "day care center" OR nursery OR kindergarten. rajaus: 2008–2018 ja open acces	100/627	2	0

Elsevier Science Direct	emotional competence OR social-emotional competence OR emotional skills OR emotional intelligence AND "nursery school" OR "day care center" OR nursery OR kindergarten, rajaus: 2008–2018 ja open acces	100/1255 1	6	1
Janet Finna.fi Kansainvälisten artikkeleiden haku	"social skills" OR "social change" OR "social development" OR "social competence" AND "nursery school" OR "day care center" OR nursery OR kindergarten rajaus: koko teksti, vertaisarvioitu, 2008–2018	100/8327	2	0
Janet Finna.fi Kansainvälisten artikkeleiden haku	"emotion regulation" OR "emotion control" AND "nursery school" OR "day care center" OR nursery OR kindergarten. rajaus: koko teksti, vertaisarvioitu, 2008–2018	100/4352	4	1

Jykdok-tietokanta, Eric ProQuest	"social skills" OR "social change" OR "social development" OR "social competence" AND "nursery school" OR "day care center" OR nursery OR kindergarten rajaus: koko teksti, vertaisarvioitu, 2008–2018	58/58	0	0
Muu aineisto haku, muiden julkaisujen lähde- luettelot				1

LIITE 2. Luettelo tutkimusartikkeleista

	Tutkimuksen tekijä(t) tutkimusvuosi, tutkimuksen nimi ja tutkimuspaikka	Tarkoitus/tavoite/tehtävä	Aineisto, aineiston keruu
1.	Kirk, G. & MacCallum, J. 2017. Strategies that support kindergarten children's social and emotional development: One teacher's approach. Australian Journal of Early Childhood. Volume 42. Issue 1. p 85–93. Artikkel. Australia.	Tutkimusartikkelin tarkoitus on esitellä laadullisen tutkimuksessa löydetyn pienemmän otoksen tuloksia, lastentarhanopettajan strategioista, jotka tukevat päiväkotilasten sosiaalista ja tunnetaitojen kehittymistä.	Laadullisen tutkimuksen data on kerätty aiemmasta (2009) tehdystä laajemmasta tutkimuksesta.
2.	Fossum, S., Handergård, B H. & Drugli, M B. 2017. The Incredible Years Teacher Classroom Management Programme in Kindergartens: Effects of a Universal Preventive Effort. Journal of Child & Family Studies. 26. p. 2215–2223. Artikkel. Norja.	Tutkimusartikkelin tarkoitus on esitellä määrällinen tutkimus kuinka ennaltaehkäisevät interventio-ohjelma vaikuttaa lasten sosiaalisiin- ja tunnetaitoihin. Interventio-ohjelmassa oli mukana myös niin sanottuja korkean riskin lapsia.	Määrällinen, kyselytutkimus. 1049 lasta osallistui tutkimukseen, 511 mukana ohjelmassa ja 538 kontrolliryhmässä (46 päiväkotia mukana ohjelmassa ja 46 päiväkotia kontrolliryhmässä.) Lapsia mitattiin lukuvuoden alussa ja lopussa, väliä noin 9kk.
3.	Coombs Richardson, R., Myran S P. & Tonelson S. 2009. Teaching social and emotional competence in early childhood. International Journal of special education. Volume 24. No 3. p. 143–149. Artikkel. USA.	Tutkimusartikkelin tarkoituksena on esitellä tutkimus, jossa kerrotaan Connecting with Others: Lessons for Teaching Social and Emotional Competence-ohjelman vaikutuksia lasten sosiaaliselle- ja tunnetaidoille.	Määrällinen tutkimus kontrolloidussa tilassa. Kaksi tutkijaa tutkii kahta päiväkotiryhmää, yhteensä 30 lasta, keskimäärin iältään 4 vuotta ja 10kk. Tutkijat havaivat lapsia ennen ja jälkeen interventio-ohjelman.
4.	Fessha, E. & Pyle, A. 2016. Conceptualising play-based learning from kindergarten teachers' perspectives. International journal of early years education, 2016. Volume 24. No3. p. 361–377. Artikkel. Kanada.	Tutkimusartikkelin tarkoitus on esitellä kuinka Ontarion alueen lastentarhanopettajat määrittelevät leikin painotteisen oppimisen ja miten heidän käsitys siitä vaikuttavien toteuttamiseen päiväkotiryhmässä.	Kyselytutkimus, määrällisiä ja laadullisia piirteitä. 69 osallistujan vastausta käytettiin analyysiin.

5.	Yazici, E. 2017. The Impact of Art Education Program on the Social Skills of Preschool Children. Journal of Education and Training Studies. Volume 5. No 5. p 17–26. Artikkele. Turkki.	Tutkimusartikkelin tarkoitus on esitellä taideopetus ohjelma ja määritellä sen vaikutukset 61–72 kk ikäisten lasten sosiaalisille taidoille.	Lastentarhanopettajien täyttämä arviointitaulukko (SSES=Social Skills Evaluation Scale) 51 lasta (koeryhmässä: 25 ja kontrolliryhmässä 26 lasta, iältään 61–72kk.
6.	Deans, J., Klarin, S., Liang, R. & Frydenberg, E. 2017. All children have the best start in life to create a better future for themselves and for the nation. Australasian Journal of Early Childhood. Volume 42. No 4. p. 78–86. Artikkele. Australia.	Tutkimusartikkelin tarkoituksena on esitellä laadullinen tapaustutkimus sosioemotionaalista ohjelmasta nimeltään COPE-R-ohjelmasta ja kuinka opettaja tukee lasten sosioemotionaalista ymmärtämistä, erityisesti empatian ja välittämisen osalta.	Laadullinen tapaustutkimus. Tutkimuksessa mukana 38 4–5-vuotiaasta lasta ja heidän opettajaansa.
7.	LaFreniere, P. 2013. Children's Play as a Context for Managing Physiological Arousal and Learning Emotion Regulation. Psychological topics. Volume 22. No 2. p. 183–204. Artikkele. USA.	Työpöperin tarkoituksen on tutkia lasten leikin vaikutusta vahvojen tunteiden säätelyyn ja fyysisen innostumisen hallintaan.	Katsauksen aineisto koostuu tutkimuksista, jotka käsittelevät leikkiä, tunteiden säätelyä, empatiaa ja fyysistä innostumista.
8.	Carter, D. 2016. A Nature-Based Social-Emotional Approach to Supporting Young Children's Holistic Development in Classrooms With and Without Walls: The Social-Emotional and Environmental Education Development (SEED) Framework. The International Journal of Early Childhood Environmental Education. Volume 4. No 1. p. 9–24. Artikkele. USA.	Kuvaileva työpöperi kuvaillee Luontoon perustuvan sosioemotionaalisen ohjelman, mikä tukee lasten kokonaisvaltaista kehitystä.	Aineistona käytetään erilaisia ohjelmia, esimerkiksi: ohjelma, joka keskittyy sosioemotionaaliseen kehittymiseen ja ympäristöön. Aineistossa on myös teoriaa lasten sosioemotionaalisen kehityksestä.
9.	Jucan, D. & Simion, A. 2014. Music background in the classroom: its role in development of social-emotional competence in preschool children. Procedia – Social and Behavioral Sciences 180 (2015) p. 620-626. Artikkele. Romania.	Tutkimusartikkelin tavoitteena on esitellä tutkimusta siitä, kuinka taustalla soiva musiikki voi kehittää esikouluikäisen lapsen sosioemotionaalista kompetenssia.	21 esikouluikäistä osallistui kokeilevaan tutkimukseen 5 viikon ajan ja heille tehtiin kokeet ennen ja jälkeen tutkimuksen.
10.	Schell, A., Albers, L., von Kries, R., Hillenbrand, C. & Henneemann, T. 2015. Preventing Behavioral Disorders via Supporting Social and Emotional Competence at Preschool Age.	Tutkimusartikkelin tarkoitus on esitellä määrällinen tutkimus ennaltaehkäisevästä ohjelmasta, joka keskittyy vahvistamaan tunteita.	Määrällisessä tutkimuksessa oli mukana 15 päiväkotia, joko kontrolliryhmässä tai interventoryhmässä (2:1).

	Deutsches Ärzteblatt International. Volume 112. p. 647–654. Artikkel. Saksa.	teiden säätelyä ja ymmärrystä huomioon, sosiaalisten ongelmien ratkaisu strategioihin, kommunikointitaitoihin ja kuinka otetaan huomioon toisten ihmisten ajatukset.	Yhteensä 221 5–6-vuotiaasta lasta oli mukana tutkimuksessa. Data kerättiin ennen ja jälkeen ennaltaehkäisevän interventio ohjelman sekä 5kk jälkeen ohjelman.
11.	Weiland, C. & Yoshikawa, H. 2013. Impact of a Prekindergarten Program on Children’s Mathematics, Language, Literacy, Executive Function, and Emotional Skills. Child Development, November/December 2013. Volume 83. No 6. p. 2112–2130. Artikkel. USA.	Tutkimusartikkelin tarkoitus on esitellä tutkimus siitä, kuinka esikouluohjelma, joka on toteutettu valmennussysteemillä, ja joka muodostuu luku-, kieli- ja matemaattisesta ohjelmasta sekä työmuistista, kognitiivisesta kontrollista ja huomion muutoksesta.	Määrällinen tutkimus, mukana on 2045 esikouluikäistä lasta.
12.	Denham, S. A., Basset, H. H. & Zinsser, K. 2012. Early Childhood Teachers as Socializers of Young Children’s Emotional Competence. Early Childhood Education Journal (2012) Volume 40. p. 137–143. Artikkel. USA.	Tutkimusartikkelin tavoitteena on esitellä teoreettinen katsaus, kuinka varhaiskasvattajat pystyvät auttamaan lasten tunnekompetenttien kehityksessä.	Teoreettinen katsaus koostuu tutkimuksista ja teoriasta, jotka käsittelevät tunnekompetenttia, tunteiden säätelyä, tunteiden ymmärtämistä ja kuinka vanhemmat ja varhaiskasvattajat vaikuttavat lasten tunteiden ymmärtämiseen, kehittämiseen.